Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Deloitte.

Accountantsverslag 2023

Gemeente Utrecht, 16 mei 2024

MAKING AN IMPACT THAT MATTERS since 1845

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE UTRECHT

Onderwerp
Accountantsverslag 2023

Datum
16 mei 2024

Ons kenmerk

Behandeld door
drs. R.M.J. van Vugt RA
088 288 1108
RvanVugt@deloitte.nl

N.R. Fritz RA
088 288 0915
NFritz@deloitte.nl

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2023 van de gemeente Utrecht. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2023 van de gemeente Utrecht.

De jaarrekening 2023 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht. Wij zijn voornemens om bij deze jaarrekening een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld te verstrekken.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging gedateerd d.d. 19 september 2023 en met ons auditplan, dat op 12 oktober 2023 is besproken in uw Adviescommissie Controle en Financiën.

Wij hebben het concept van dit accountantsverslag ambtelijk besproken met uw portefeuillehouder financiën, met de directie en met de betrokken medewerkers van FIJ d.d. 30 april 2024 en 14 mei 2024. Graag lichten wij dit rapport ook toe aan de Adviescommissie Controle en Financiën tijdens de vergadering d.d. 30 mei 2024.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing. Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Inhoudsopgave

Kernboodschap jaarrekeningcontrole 4

- Kernboodschap jaarrekeningcontrole 5
- Speerpunten Adviescommissie Controle en Financiën 6

Bestuurlijke samenvatting 8

- Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Bevindingen jaarrekening 13

- De financiële positie van uw gemeente 14
- Belangrijkste bevindingen uit onze controle 21

Interne beheersing 30

- Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing 31

Bijlagen 33

- Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen 34
- Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle 35
- Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen 36
- Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023 37
- Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging 43

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Kernboodschap jaarrekeningcontrole

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Kernboodschap jaarrekeningcontrole

De basis voor onze controle is het auditplan 2023 dat met de Adviescommissie Controle en Financiën is besproken. In dit accountantsverslag geven wij u inzicht in de belangrijkste bevindingen bij de controle jaarrekening en de (ontwikkeling van de) interne beheersing van de gemeente Utrecht. Wij hebben tijdens onze jaarrekeningcontrole de rekeningsaldi en transactiestromen samenhangend met de balans en het overzicht van baten en lasten gecontroleerd. In deze kernboodschap koppelen wij ons overstijgende beeld terug van deze controle en geven wij beknopt een managementsamenvatting voor de gemeente Utrecht. In het hoofdstuk 'Bevindingen jaarrekeningcontrole 2023' hebben wij onze bevindingen meer in detail toegelicht, evenals onze adviezen voor de verdere doorontwikkeling van de organisatie gedurende 2024.

Onderwerp	Boodschap
Overall beeld jaarrekeningcontrole 2023: *Prettig jaarrekeningproces op basis van een goede onderlinge samenwerking.* *Aandachtspunt ziet toe op het spanningsveld tussen centrale en decentrale organisatie én capaciteit versus ambitie.*	Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2023 van de gemeente Utrecht uitgevoerd en zijn voornemens om bij de jaarrekening een goedkeurende controleverklaring te verstrekken. Graag spreken wij onze waardering uit voor de inzet en betrokkenheid van uw centraal coördinerende functie in het verantwoordings- en controleproces. Wij hebben in november 2023 een Elevation Lab georganiseerd om onze onderlinge samenwerking naar een hoger plan te brengen. Tijdens deze interactieve sessie kwamen belangrijke stakeholders in het controleproces van gemeente Utrecht en Deloitte samen. De sessie heeft geresulteerd in wederzijds begrip en concrete afspraken en acties voor onze samenwerking. Het opstel- en controleproces is hierdoor prettig verlopen. Als waarborg en signaleringsfunctie in dit proces houden wij wekelijks gezamenlijk met Utrecht een regieoverleg. Daaruit volgen belangrijke aandachtspunten om de ambtelijke organisatie Utrecht verder te versterken. Deze liggen in lijn met onze rapportering in de managementletter. Wij constateren bij onze jaarrekeningcontrole onder meer: • een hoog aantal afsluitende en nagekomen boekingen na de eerste concept jaarrekening; • dat bij door de gemeente geïnitieerde memoriaalboekingen, de onderliggende onderbouwing en/of dossiervorming (initieel) niet altijd op het gewenste niveau is; • interne controle en verantwoording van omvangrijke onderwerpen kan worden verbeterd, zoals de verantwoording over specifieke uitkeringen (SiSa, 78 regelingen). Wij concluderen op basis hiervan dat de decentrale organisatieonderdelen niet altijd (tijdig) de juiste brondocumentatie beschikbaar hebben die nodig is om een balanspost (en de weerslag daarvan op de baten en lasten) op een adequate wijze te kunnen onderbouwen. Ons beeld is dat de organisatieonderdelen op basis van hun integrale verantwoordelijkheid op dit moment te weinig expliciet en zichtbaar de verantwoordelijkheid (kunnen) nemen voor hun aandeel in het opstel- en controleproces van de jaarrekening. De informatievoorziening van decentraal naar centraal is op onderdelen ontoereikend om centraal te kunnen monitoren en tijdig beslissingen te nemen. Uw college start hiertoe een project om de financiële functie te versterken. Daarnaast signaleren wij dat uw beschikbare capaciteit en ambities verder uit balans raken (zie bijvoorbeeld de ambities ten aanzien van: grondexploitatie, uw investeringsagenda en toenemende (aanvragen van) specifieke uitkeringen). Om concrete stappen te zetten bij deze constatering en aanbeveling gaven wij in onze managementletter met name het college en de ambtelijke organisatie de volgende benaderingen ter overweging: • Benader de opgaven vanuit de capaciteit van de organisatie; stuur primair op capaciteit. • Zet voornamelijk in op actie en uitvoering; maak uitvoering belangrijk naast de beleidsinhoudelijke werkzaamheden. • Zet in op (nog meer) innovatie. • Structureer en borg de kennis in en van processen. • Versterk de sturende, monitorende en normerende rol van het concern en de directieraad. • Versterk de integraliteit door bij bijvoorbeeld de investeringsopgaven ook de benodigde capaciteit van en samenwerking met andere organisatieonderdelen en overheadtaken te betrekken. Voor de gehele gemeente (raad, college en ambtelijke organisatie) geldt daarnaast dat het belangrijk is om keuzes te durven maken. Met andere woorden: stel prioriteiten, parkeer onderwerpen, breng volgorde aan bij de onderwerpen. Ook dit helpt om de (stapeling aan) opgaven dichter bij de realistische uitvoeringskracht te brengen. Over 2023 is het eigen vermogen met € 72 miljoen afgenomen, zijnde het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Er wordt dus ingeteerd op het eigen vermogen. Dat is incidenteel niet bezwaarlijk, maar op de lange termijn niet houdbaar. De keuzes die gemaakt moeten worden bevatten derhalve, naast het capaciteitsvraagstuk, ook een financiële component.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Speerpunten Adviescommissie Controle en Financiën

Inzicht in financiële positie en voorspellende waarde van de begroting

Wij informeren u in dit accountantsverslag over de financiële positie en de voorspellende waarde van de begroting.

Beheer van formatie en personele capaciteit

Uw Adviescommissie Controle & Financiën heeft voorgesteld dat wij beheer van formatie en personele capaciteit meenemen als aandachtspunt bij onze controle.

In de paragraaf bedrijfsvoering beschrijft uw college dat het als gevolg van de krappe arbeidsmarkt belangrijk is om grip te hebben op in-, door en uitstroom van personeel (capaciteitsmanagement toe te passen). Dit past bij ons adviespunt om ambitie en capaciteit meer in balans te krijgen. Hiertoe heeft uw college in 2023 stappen genomen:

- Realisatie van waardevolle en structurele inzichten door middel van HR-analytics: De inzichten ondersteunen zowel operationele als strategische besluitvorming.
- Verkrijgen van zicht op de vertrekredenen bij uitstroom (exit-monitoring): Door de implementatie van exit-monitoring kunt u gericht verbetermaatregelen nemen.
- Implementatie van instrumenten en werkwijze om meer inzicht te krijgen in (toekomstige) personeelsstromen: Door de combinatie van HR-analytics en strategische personeelsplanning (SPP) trajecten, gaat u scherper zicht krijgen op wat benodigd is voor de toekomst.

Uw college schrijft dat de krappe arbeidsmarkt, het relatief hoge ziekteverzuim en extra taken voor de gemeentelijke organisatie het ook in 2023 noodzakelijk maakten om meer in te huren dan vooraf verwacht. Op basis van de toelichting in de jaarstukken heeft deze noodzaak ertoe geleid dat in 2023 voor € 88,4 miljoen euro (16,2% van het totaal aan loon- en inhuurkosten) is ingehuurd om de benodigde capaciteit te kunnen verkrijgen. Dit betreft een overschrijding van het vastgestelde uitgaveplafond voor inhuur uit de Programmabegroting 2023 (€ 79,1 miljoen euro). Daarbij de kanttekening dat ook is ingehuurd op bestaande vacatureruimte.

Een goede balans tussen vaste krachten en externe inhuur is van belang. Voor de continuïteit van het werk op korte termijn is externe inhuur behulpzaam. Voor de lange termijn kan het gevolgen hebben aangezien deze medewerkers sneller van baan wisselen. Dit is een groter risico voor de planning.

Concernaudit heeft in relatie tot bovenstaande in het jaarplan 2024-2025 een samenwerkingsinitiatief genomen met M&O. Concernaudit ontwikkelt in samenwerking met M&O een voorspellend model om potentiële vrijwillige uitstroom van medewerkers inzichtelijk te maken in een dashboard. Het dashboard draagt bij aan een op feiten gebaseerd capaciteitsmanagement binnen de gemeente en faciliteert een doelgerichte en efficiënte inzet van managers en HR business partners. Hierdoor is de gemeente beter instaat om de ambtelijke capaciteit op de juiste projecten in te zetten en hierin te prioriteren.

Voorgaande draagt bij aan bewustwording van capaciteit en mogelijkheden in uw organisatie. Wij adviseren uw raad om bij besluitvorming ook het capaciteitsvraagstuk te betrekken. Een dergelijke uitvoeringstoets kan bij besluitvorming als hulpmiddel dienen waarbij de vraag wordt gesteld of ambities en plannen uitvoerbaar zijn met de beschikbare capaciteit. Tevens adviseren wij u om in de jaarrekening nadrukkelijker aandacht te besteden aan de verantwoording over het capaciteitsvraagstuk. In hoeverre is de organisatie in staat geweest om doelen te realiseren en waar worden knelpunten in de uitvoeringskracht gesignaleerd?

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijk relevante bevindingen en aanbevelingen jaarrekeningcontrole

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid

- Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor het getrouwe beeld van de jaarrekening, inclusief de daarin opgenomen rechtmatigheidsverantwoording van het college.
- De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 20,5 miljoen respectievelijk € 61,5 miljoen.
- Wij hebben naar aanleiding van onze controle van de WNT geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd die de materialiteitsgrens conform het controleprotocol WNT te boven gaan.

Rechtmatigheid

- De gehanteerde verantwoordings- en rapportagegrens bedraagt € 30,9 miljoen respectievelijk € 0,5 miljoen.
- Het college van B&W heeft in haar rechtmatigheidsverantwoording fouten gerapporteerd groter dan de verantwoordingsgrens. Het totaal van onrechtmatigheden bedraagt € 51,5 miljoen. Onderdeel hiervan betreffen overschrijding van lasten (op programmaniveau) en investeringskredieten voor een bedrag van € 45,9 miljoen. Uw college merkt hiervan € 35,2 miljoen van als acceptabel aan.
- Wij hebben de conclusies van het college in ons getrouwheidsoordeel betrokken waaruit geen materiële tekortkomingen zijn gebleken.
- In de paragraaf bedrijfsvoering zijn de bevindingen groter dan de rapporteringstolerantie toegelicht door het college.
- Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage die als bijlage bij de jaarstukken is opgenomen. In Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023 is de voorgeschreven tabel met fouten en onzekerheden opgenomen.

Welke verbeteringen zien wij?

In lijn met onze kernboodschap zien wij de volgende verbeteringen:

- Verdere verbetering van onze samenwerking, waarbij wij in staat zijn om samen tijdig (potentiële) knelpunten te signaleren en hierop te anticiperen. De onderlinge communicatie is open en transparant over zowel onderwerpen die kwalitatief op orde zijn als de onderwerpen met aandachtspunten waarop wij de juiste focus te leggen.
- De voorspellende waarde van de begroting en het capaciteitsvraagstuk is bij het college goed onder de aandacht. Het college neemt hiertoe initiatieven die de komende jaren effect moeten sorteren in het realistisch begroten met aandacht voor de uitvoeringskracht van uw organisatie.
- U heeft in 2023 geïnvesteerd in een actuele interne frauderisicoanalyse, waarbij een brede uitvraag is gedaan bij de organisatieonderdelen en een kwaliteitsslag is gemaakt ten opzichte van de voorgaande frauderisicoanalyse. Daarbij is zichtbaar de koppeling gelegd met de interne beheersmaatregelen.
- Uw organisatie heeft geïnvesteerd in de algemene IT beheersmaatregelen en betrekt ons bij de stappen die worden gezet in de implementatie van SAP4HANA.
- Specifieke uitkeringen (SiSa): Dit jaar is het gebruik van uniforme formats in de aanlevering van dossiers verbeterd. Ook merken wij op dat dit jaar verder is geïnvesteerd in de coördinatie, waarbij organisatieonderdelen worden betrokken in aanloop naar de SiSa-controle.

Welke aandachtspunten zien wij?

In lijn met onze kernboodschap onderkennen wij de volgende belangrijke aandachtspunten:

- Informatievoorziening van decentraal naar centraal is op onderdelen ontoereikend om centraal te kunnen monitoren en tijdig beslissingen te nemen. Dit betreft een breed thema en wij hebben dit de afgelopen jaren geconstateerd bij bijvoorbeeld onderbouwingen voor de jaarrekening, verantwoording over specifieke uitkeringen, maar ook risicomanagement en juridische geschillen.
- Memoriaalboekingen: Uw organisatie heeft sinds voorgaand jaar verschillende procesverbeteringen doorgevoerd zoals eveneens beschreven in onze managementletter 2023. Wij merken desondanks op dat bij meerdere, door de gemeente geïnitieerde memoriaalboekingen, de onderliggende onderbouwing en/of dossiervorming (initieel) niet op het gewenste niveau was. Dit heeft eveneens geresulteerd in aanpassingen van de concept jaarrekening. Reeds gedurende het jaarrekeningtraject is uw organisatie gestart met een grondige analyse van de afsluitende (P13, P14 en P15) boekingen. Wij onderschrijven zodoende nogmaals het belang van de ontwikkelingen op het gebied van de memoriaalboekingen en een verdere toets ten aanzien van de (juridische) grondslag te implementeren.
- Specifieke uitkeringen (SiSa): Wij constateren dat het verantwoordingsproces omtrent de SiSa-bijlage nog niet optimaal is verlopen. In 2023 zien wij wederom een toename van het aantal SiSa-regelingen (78 regelingen), waardoor de omvang en complexiteit van de controle door zowel ambtelijke organisatie als voor ons wordt vergroot. Door de verschillende organisatieonderdelen is een deel van de verantwoordingsdossiers niet tijdig, juist en volledig aangeleverd bij de medewerkers die centraal coördineren en verantwoordelijk zijn voor de kwaliteitscontrole op deze dossiers. Hierdoor is het niet in alle gevallen gelukt om voorafgaand aan onze controle uw (kwaliteitscontrole-)werkzaamheden af te ronden. Wij benadrukken dan ook het belang dat de organisatieonderdelen gedurende het jaar al starten met de verantwoordingsdossiers conform de gestandaardiseerde (centrale) werkinstructie. Uw medewerkers die dit centraal coördineren hebben daarnaast voorgesteld om hun werkzaamheden uit te breiden met een controle op de transitoria in de jaarrekening die samenhangen met de SiSa-verantwoording.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Financiële positie

- De reservepositie ultimo 2023 is afgenomen ten opzichte van 2022.
- De beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2023 bedraagt € 71,8 miljoen (2022: € 74,8 miljoen). Deze weerstandscapaciteit is hoger dan de door de gemeente Utrecht onderkende en aanwezige risico's van € 61,6 miljoen (2022: € 64,7 miljoen). Het weerstandsvermogen is toereikend om de risico's op te kunnen vangen en kwalificeert uw college als 'gezond'.
- Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een verschil tussen de begroting en realisatie, en kent dit jaar een nadelig rekeningresultaat 2023 ad € 17 miljoen (2022: voordelig € 35 miljoen). Het negatieve resultaat is met name ontstaan doordat de gerealiseerde baten achter zijn gebleven bij de begroting. Dit is het gevolg van het verschil wat is geconstateerd tussen de begrote raming van de inkomsten uit het gemeentefonds en de daadwerkelijk (te verwachten) inkomsten. U bent hierover geïnformeerd. Het tekort op de inkomsten uit de uitkering van het gemeentefonds hierdoor bedraagt € 42 miljoen. Zonder dit tekort is sprake van een positief saldo van € 25 miljoen. Wij verwijzen naar de 'Toelichting baten en lasten' in de jaarrekening voor een nadere toelichting bij de verschillen tussen begroting en realisatie.
- U heeft met in totaal 58 bestemmingsreserves een hoog aantal bestemmingsreserves. Dit hoge aantal bestemmingsreserves en de specifieke systematiek van bestemmingsreserves brengt voor u als raad uitdagingen met zich mee. Wij adviseren u om jaarlijks een toetsing te doen op nut en noodzaak van bestemmingsreserves.

Realiteitsgehalte begroting

- Ons advies blijft om aandacht te hebben voor de balans tussen ambitie en capaciteit. U erkent dat budgetten, capaciteit en taken in samenhang moeten worden overwogen om een realistische begroting te krijgen. Uw college wil vanaf het begrotingsjaar 2025 de investeringsbegroting verbeteren door naast de geautoriseerde bedragen ook de verwachte en werkelijke investeringsuitgaven per programma per jaar op te nemen, wat beter inzicht geeft in en controle op de investeringsuitgaven.
- Ten opzichte van de actuele begroting 2023 liggen baten en lasten (exclusief mutaties reserves) op totaalniveau redelijk in lijn, respectievelijk 4,2 miljoen lagere baten dan begroot en 0,7 miljoen hogere lasten dan begroot. Bij zowel de baten en lasten per programma zien wij een duidelijke verschuiving tussen programma's. Ten aanzien van de baten is de realisatie van Algemene middelen (met name de uitkering van het gemeentefonds) 25,0 miljoen lager dan begroot, terwijl de baten op programma Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & erfgoed 15,9 miljoen hogere baten laat zien. De lasten bij werk en inkomen zijn € 22,8 miljoen hoger dan begroot, terwijl de lasten bij Onderwijs en Ondersteuning op maat respectievelijk € 10,7 en € 17,6 miljoen lager zijn dan begroot. Voor een nadere uiteenzetting verwijzen wij naar de Toelichting baten en lasten in de jaarrekening.
- Nieuw is dat dit jaar in het resultaat een aantal reserve mutaties van systeemreserves zijn meegenomen (conform besluitvorming bij de Tweede bestuursrapportage 2023). Deze wijziging resulteert in een lager resultaat van € 3 miljoen euro.

Kwaliteit verslaggeving

Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2023 voldoen aan de vereisten uit het BBV. Wij hebben bij onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij – naast de verenigbaarheid van jaarverslag en jaarrekening – vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses.

Tijdens de controle hebben wij het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingsvraagstukken geëvalueerd. Hierbij valt te denken aan het proces om tot schattingen te komen, zoals bij de grondexploitatie en de voorzieningen. Bij processen waarbij wij dat nodig achtten, hebben wij specialisten betrokken. Dit betrof de post Voorraden onderhanden werk (grondexploitatie) en de controle van de WNT in verband met wijziging van topfunctionaris (gemeentesecretaris) in het boekjaar.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Interne beheersing

- Op basis van de interim-controle 2023 hebben wij tekortkomingen geïdentificeerd in de interne-beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving. Onze belangrijkste bevindingen zijn met u (gemeenteraad) gedeeld, en zijn besproken in de adviescommissie Controle & Financiën middels onze managementletter 2023 van d.d. 14 november 2023. In het voorliggende accountantsverslag vindt u onze bevindingen naar aanleiding van de jaarrekening-controle.

Sociaal domein

- In 2023 is de controle soepel verlopen. De verantwoorde bestedingen vanuit de zorgaanbieders zijn getrouw verantwoord.
- Jaarlijks wordt het definitieve vierkantbudget voor zorgaanbieders bepaald in het opvolgend boekjaar en vastgelegd in een ondertekende overeenkomst. Op basis hiervan bestaat onzekerheid over de omvang van financiële verplichtingen ten aanzien van deze aanbieders in de jaarrekening. Wij hebben in onze managementletter geadviseerd om het proces (van overeenstemming met zorgaanbieders) te vervroegen om deze onzekerheid weg te nemen. Voor de jaarrekeningcontrole hebben wij daarom de getekende overeenkomsten van het definitieve vierkantbudget verkregen van uw belangrijkste zorgaanbieders.
- Binnen het zorgdomein (WMO en Jeugd) is een landelijke ontwikkeling zichtbaar waarbij de lasten de afgelopen jaren fors zijn toegenomen. Waar dit in eerste instantie hoofdzakelijk kwam door een toenemende zorgvraag zien we in 2023 dat er met name sprake is van een toenemende zorgzwaarte met betrekking tot de jeugdzorg. Dit betekent dat cliënten vaak een zwaardere en daarmee duurdere vorm van zorg behoeven. Deze zelfde ontwikkeling is zichtbaar voor de gemeente Utrecht en heeft financiële consequenties. Uw gemeente monitort kosten en zorgtrajecten (w.o. unieke cliënten, gemiddelde wachttijd, gemiddelde behandeltijd) aan de hand van dashboards en betrekt dit in de kwartaalgesprekken met zorgaanbieders.
- Complicerende factor bij het inschatten van de ontwikkeling van zorgkosten in de komende jaren is de verwachte ontwikkeling van de tarieven van zorgaanbieders. Zorgaanbieders hebben op dit moment te maken met sterk oplopende kosten als gevolg van loonstijgingen en oplopende huisvestingslasten. Dit leidt ertoe dat financiële posities van zorginstellingen in toenemende mate onder druk komen te staan wat naar verwachting een prijsopdrijvend effect heeft op de tarieven. Daarnaast zijn er landelijk reeds jeugdzorgaanbieders die niet meer aan de financiële verplichtingen kunnen voldoen waarbij aan gemeenten op basis van het convenant ‘Bevorderen continuïteit jeugdhulp’ een (verplichte) bijdrage aan deze instellingen wordt opgelegd.
- Daarnaast is een toenemende schaarste in beschikbaarheid van zorgpersoneel zichtbaar. Dit leidt er toe dat de toenemende zorgvraag steeds vaker niet meer in balans is met het zorgaanbod. Zowel in de WMO als Jeugdzorg is deze ontwikkeling zichtbaar. In toenemende mate zal daardoor niet de zorgvraag bepalend zijn in de omvang van de zorguitgaven maar ook het aanbod. Dit is een breed maatschappelijk probleem waarbij het voor gemeenten slechts beperkt mogelijk is hierin keuzes te maken.

Grondexploitatie

Voor de grondexploitatie hebben wij het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarop het management de geactualiseerde schattingen heeft gebaseerd. Wij hebben onder andere een analyse gemaakt van de realisatie in en de geactualiseerde schattingen ultimo 2023 versus de schattingen in de jaarrekening 2022 (‘backtesting’). Ook hebben wij de door de gemeente toegepaste parameters voor onder andere de toerekening van kosten- en opbrengstenstijgingen gecontroleerd, waarbij wij door ons ingeschakelde specialisten betrokken hebben bij het beoordelen ervan.

Tevens hebben wij detailwerkzaamheden verricht op belangrijke schattingsonderdelen in de voor de accountantscontrole relevante grondexploitatie-begrotingen, waarbij aandacht besteed is aan de aannemelijkheid van de gedane veronderstellingen en aan de juiste toepassing van het Besluit Begroting en Verantwoording hierin. Wij hebben als onderdeel van deze werkzaamheden specialisten ingeschakeld voor het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen betreffende de grondexploitaties Leidsche Rijn, Merwede OPG en Busstalling en Beurskwartier.

Op grond van de door ons verrichtte werkzaamheden concluderen wij dat de uitgangspunten die in de grondexploitaties, en dus in de jaarrekening 2023, zijn verwerkt, door ons zijn getoetst als aannemelijk kunnen worden aangemerkt. Uitzondering hierop zijn echter enkele kostenstelposten, ter grootte van 4,3 miljoen, in de kostenramingen van de grondexploitatie Beurskwartier. Deze stelposten kunnen door ons op dit moment onvoldoende getoetst worden. Dit is eveneens door u beschreven in de toelichting op de balans in de jaarrekening 2023. Wij nemen deze onzekerheid mee in ons oordeel bij de jaarrekening 2023.

De belangrijke thema’s die in 2023 gespeeld hebben wij de controle van de waardering van de grondexploitaties, zoals de macro economische ontwikkelingen en de impact hiervan op het verwachte resultaat van de grondexploitaties, hebben wij verder uitgewerkt in het onderdeel “Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)”.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

IT-omgeving	• Wij hebben geen significante tekortkomingen gesignaleerd in de automatiseringsomgeving. • Wij beperken ons dit boekjaar tot de minimaal noodzakelijke IT-werkzaamheden wat betreft de opzet en het bestaan van de interne-beheersing(smaatregelen), en dus niet op de werking, monitoring en/of eventuele continue verbetering. Net als in voorgaande jaren hanteren wij tijdens onze controle op voorhand een aanpak waarbij wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden buiten de IT-omgeving plannen, om in te spelen op de onderkende risico's. • Een belangrijk aandachtspunt betreft de implementatie van SAP4HANA per 1 januari 2025. U informeert ons over de stappen van de implementatie. Wij voeren op uw verzoek IT-audit werkzaamheden uit in het kader van de SAP4HANA transitie. Het doel hiervan is om tijdig eventuele risico's met impact op uw administratie en jaarrekening(controle) te identificeren. • Op het gebied van Cyber Security stellen wij vast dat u voortgang maakt, maar dat er ook nog belangrijke uitdagingen zijn. Deze worden met de komst van NIS2 steeds relevanter en hebben hiermee tevens een 'verplicht' karakter gekregen. De gemeente Utrecht heeft ambitie en inzicht in wat er moet gebeuren en er zijn diverse plannen/projecten om dit te realiseren, maar de daadwerkelijke realisatie en het neerzetten van de basis gaat nog niet op alle gebieden snel genoeg. Wij benadrukken daarom nogmaals dat het van groot belang is dat gemeente Utrecht voldoende aandacht schenkt aan informatiebeveiliging in brede zin, niet in de laatste plaats vanwege de eisen die NIS2 hieraan stelt. • In het kader van NIS2 is het is van groot belang dat u de bestuurlijke verantwoordelijkheid zo snel mogelijk organisatorisch belegt, ook met het oog op de overige, nog benodigde acties die noodzakelijk zijn om aan de NIS2 te voldoen. Daarnaast is het belangrijk dat risico's in de keten van toeleveranciers als onderdeel van NIS2 integraal geadresseerd worden. Ook op dit onderdeel heeft Utrecht nog een belangrijke uitdaging. Wij willen hier dan ook het belang benadrukken om de risico's in het huidige leverancierslandschap zo snel mogelijk in kaart te brengen.
Overig	• Zie de bijlagen A bij dit accountantsverslag waaruit blijkt welke (niet)-gecorrigeerde bevindingen, onzekerheden en tekortkomingen in de toelichtingen wij hebben geconstateerd. • In bijlage C is onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging te vinden.
Frauderisicoanalyse	Via onderzoeken en audits besteedt uw gemeente aandacht aan de onderwerpen 'fraude' en 'integriteit'. In de paragraaf bedrijfsvoering is als onderdeel van 'weerbare organisatie' een overzicht opgenomen van integriteitsmeldingen en acties. U merkt het onderwerp 'fraude' aan als belangrijk thema in uw jaarplan Concernaudit (2023-2024 en 2024-2025). Op basis van de benodigde competenties en capaciteiten is het eigenaarschap van de frauderisicoanalyse belegd bij Concernaudit. Aan onze aanbevelingen uit de managementletters over 2022 en 2023 wordt in uw jaarplan uitgebreid aandacht besteed. Wij constateren dat u zichtbaar een kwaliteitsimpuls heeft gegeven aan uw (proces van) frauderisicoanalyse en de verdere inbedding hiervan in de organisatie. U heeft hierbij expliciet rekening gehouden met onze adviespunten uit voorgaande jaren. Op basis van uw actuele frauderisicoanalyse adviseren wij u om: • de frauderisico's en beschreven interne beheersmaatregelen te betrekken in uw verbijzonderde interne controles (VIC-plannen en VIC's) om bestaan en werking van beheersmaatregelen te kunnen toetsen; • aandacht te besteden aan financiële verslaggevingsrisico's, waaronder (fraude)mogelijkheden ten aanzien van resultaatsturing; • de frauderisicoanalyse te betrekken in de communicatie tussen het college en de Adviescommissie Controle en Financiën/de gemeenteraad.

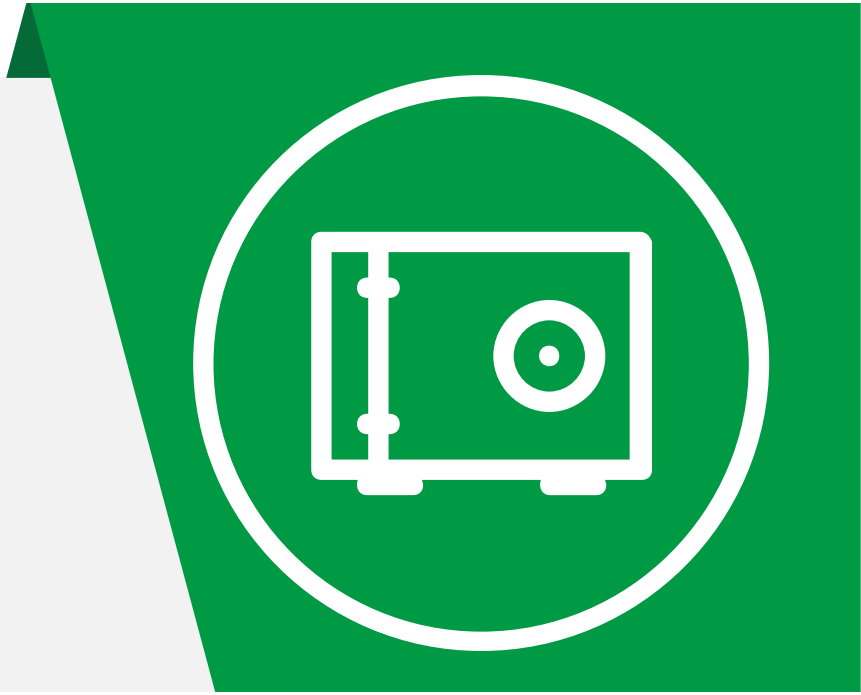
© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Bevindingen jaarrekening

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

De financiële positie van de gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is afgenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten over het boekjaar 2023 bedraagt € 72 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 54 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2023 circa € 17 miljoen nadelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2023 circa 32% van het balanstotaal (ultimo 2022: 38% van het balanstotaal) en is daarmee afgenomen ten opzichte van 2022.

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw gemeente hebben wij in het overzicht hiernaast weergegeven.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2023	2022	2021	2020	2019
Eigen vermogen per 1 januari	831	**852**	**822**	**662**	**633**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 54	-/- 56	-/- 25	-/- 40	-/- 53
Gerealiseerd resultaat	-/- 17	35	55	200	82
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	**-/-72**	**-/- 21**	**30**	**160**	**29**
Eigen vermogen per 31 december	759	**831**	**852**	**822**	**662**

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)	
Totale baten	1.816
Totale lasten	-/- 1.888
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	-/- **72**
Af: stortingen in reserves	-/- 171
Bij: onttrekkingen aan reserves	225
Saldo mutaties reserves	54
Gerealiseerd resultaat	**-/-17**

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

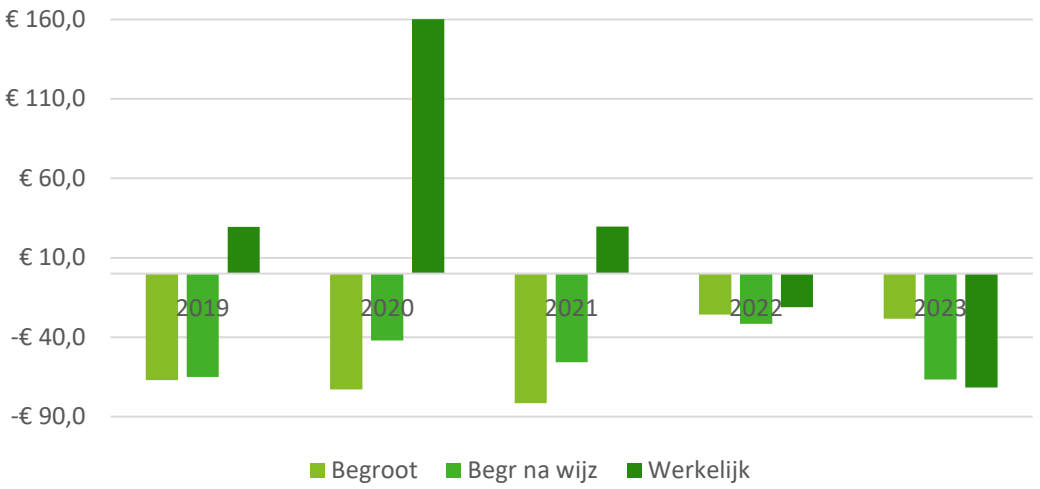
De financiële positie van de gemeente

Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2023 laat een nadelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 72 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 67 miljoen (begroting na wijziging).

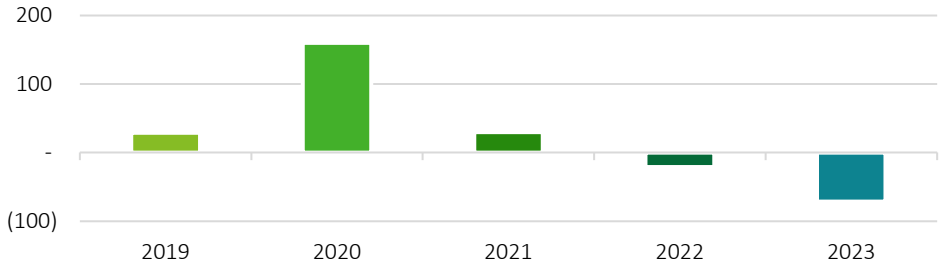
De jaarrekening 2023 sluit – na verwerking van de mutaties in reserves – met een nadelig gerealiseerd resultaat van circa € 17 miljoen.

In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging. In de rechtmatigheidsverantwoording heeft het college een overzicht opgenomen van overschrijdingen van de lasten op programmaniveau. Daarbij heeft het college onderscheid gemaakt tussen overschrijdingen die zij aanmerkt als acceptabel en niet acceptabel. In de paragraaf bedrijfsvoering geeft het college een nadere toelichting op de niet acceptabele begrotingsafwijkingen boven de vastgestelde rapportagegrens van € 500.000.

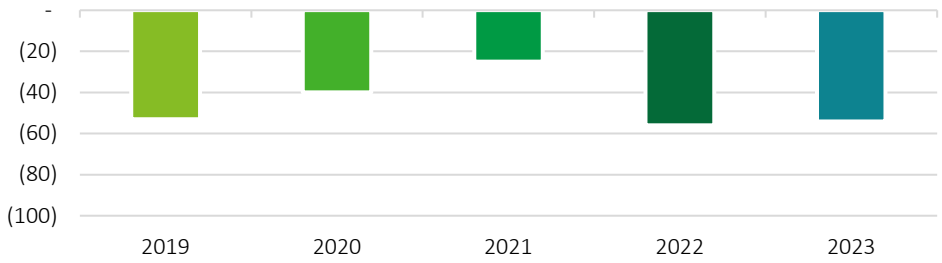
Totaalsaldo van baten en lasten (in € 1 miljoen)

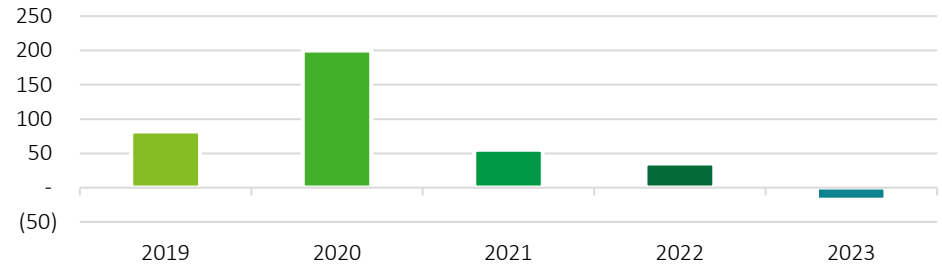
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten (x € 1 miljoen)

Mutaties in reserves (x € 1 miljoen)

Gerealiseerd resultaat (x € 1 miljoen)

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

De financiële positie van de gemeente

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Als sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (totaal van algemene en bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatiequote

De grondexploitatiequote geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten van de gemeente. In de regel geldt: hoe hoger de grondexploitatiequote, hoe groter het risico dat de gemeente loopt.

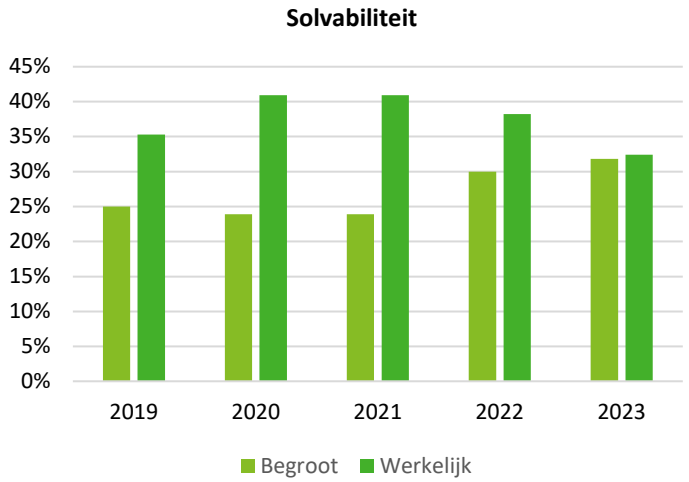
Netto schuldquote

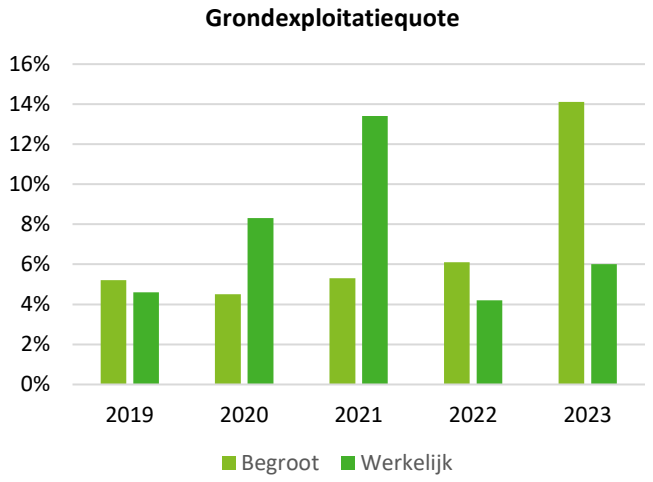
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de 'druk' van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

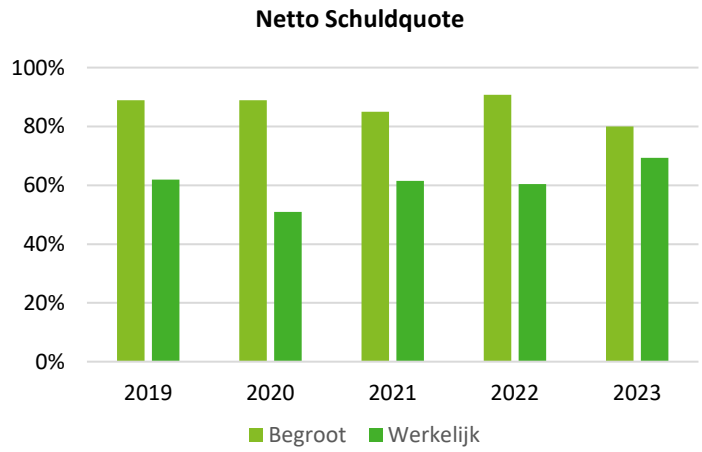
Structurele exploitatieruimte

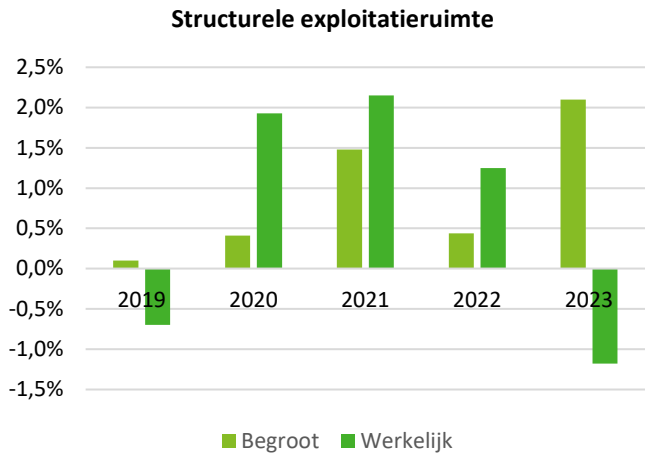
Voor de beoordeling van de financiële positie is ook van belang te kijken naar de structurele baten en lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken.

Kengetallen voor gemeente Utrecht (begroot en werkelijk over de periode 2019-2023)

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

De financiële positie van de gemeente

Voorspellende waarde van uw begroting

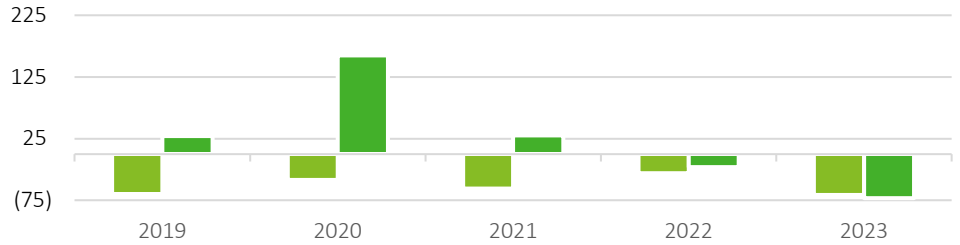
De jaarrekening 2023 sluit met een negatief gerealiseerd resultaat van circa € 17 miljoen. De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren. Het negatieve resultaat is ontstaan doordat een verschil is geconstateerd tussen de begrote raming van de inkomsten uit het gemeentefonds en de daadwerkelijk inkomsten. De inkomsten uit de uitkering van het gemeentefonds is € 42 miljoen lager dan begroot. De voorspellende waarde wordt daarnaast vergroot door de mutaties aan systeemreserves die in tegenstelling tot voorgaande jaren nu in de jaarstukken verwerkt zijn in plaats bij de resultaatbestemming.

U heeft als gemeenteraad de focus gelegd op het realiseren van de gestelde doelen. De realisatie hiervan is echter niet altijd in balans met de beschikbare capaciteit en mogelijkheden. Hiermee is de begroting meer gebaseerd op uw politiek-bestuurlijke ambities dan op wat uw gemeente daadwerkelijk met de beschikbare middelen en capaciteit kan realiseren.

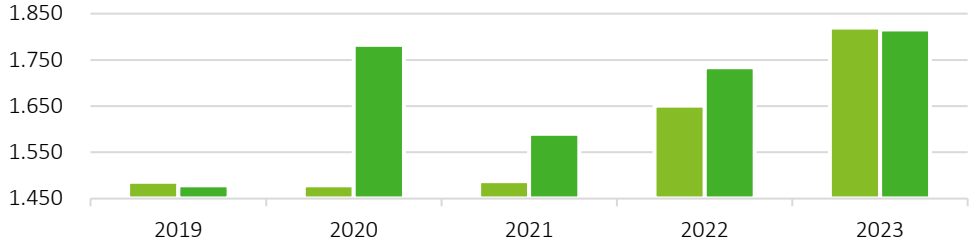
U onderkent het belang dat budgetten, capaciteit en taken in samenhang worden bezien en dat uw organisatie toewerkt naar een begroting die is gebaseerd op een realistische planning van activiteiten.

Een belangrijk aandachtspunt hierin betreft de investeringsbegroting en realisatie. Uw college heeft wijzigingen voorgesteld tot de investeringsinformatie in de programmabegroting en jaarstukken. voortvloeiend uit de aangenomen motie Grip op investeringen. Deze voorstellen zijn in februari 2024 besproken in uw Adviescommissie Control & Financiën. Het college is voornemens om vanaf het begrotingsjaar 2025, naast de geautoriseerde bedragen, ook de raming en realisatie van investeringsuitgaven op te nemen. Deze worden gespecificeerd per programma per jaar, om de investeringsvolumes beter te kunnen monitoren. Dit biedt uw college de mogelijkheid om het investeringsvolume beter toe te lichten bij eventuele afwijkingen.

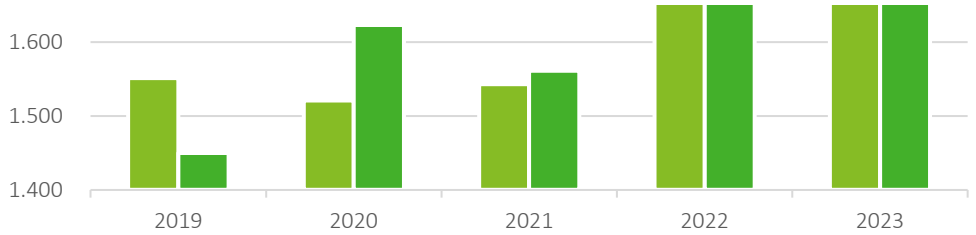
Saldo baten en lasten | Begroting vs realisatie
(x € 1 miljoen)

Baten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves)
(x € 1 miljoen)

Lasten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves)
(x € 1 miljoen)

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

De financiële positie van de gemeente

Het weerstandsvermogen ligt in lijn met vorig boekjaar

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de door de gemeente geschatte risico's. Beiden zijn gemuteerd in 2023; de ratio weerstandsvermogen ligt in lijn met vorig boekjaar.

Beschikbare weerstandscapaciteit

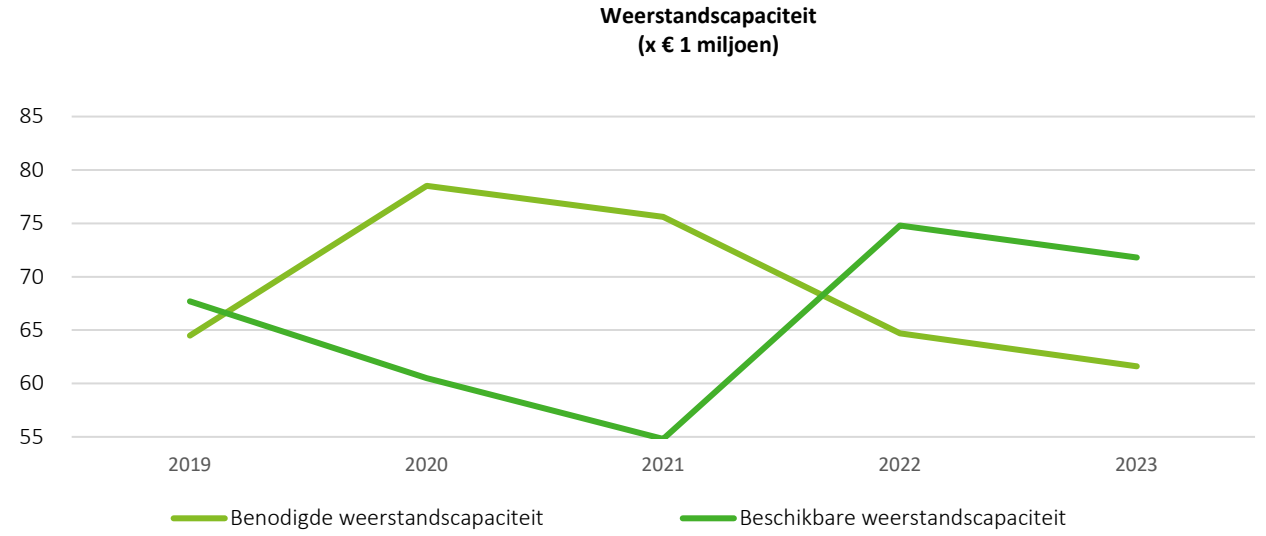
De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 71,8 miljoen (2022: € 74,8 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is net als de benodigde weerstandscapaciteit afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar.

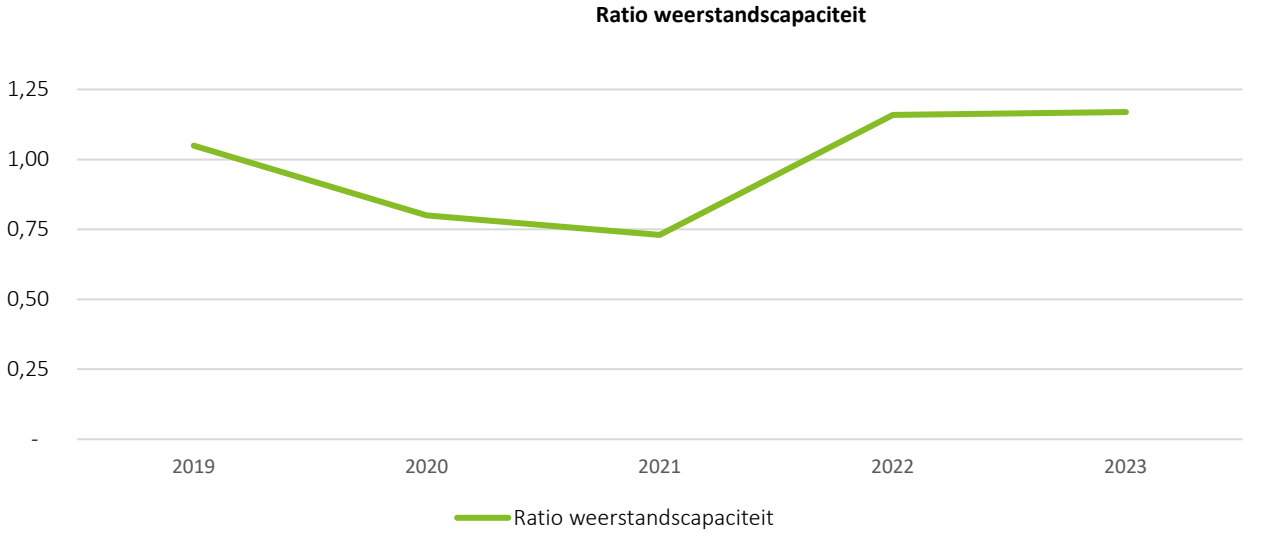
Benodigde weerstandscapaciteit

De inventarisatie van risico's – die in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag is opgenomen – geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een schatting van de kans dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, om daarmee de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij geeft het college een doorlopend inzicht in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn vervallen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de belangrijkste risico's.

Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Het berekende bedrag voor specifieke risico's bedraagt € 61,6 miljoen (2022: € 64,7miljoen). Ten opzichte van 2022 is hiermee sprake van een afname.

Uw weerstandscapaciteit van € 71,8 miljoen is toereikend in relatie tot de berekende risico's van € 61,6 miljoen. Dit heeft het college inhoudelijk nader toegelicht in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

De financiële positie van de gemeente

Omvang en aantal bestemmingsreserves

Uw gemeente heeft ultimo boekjaar 2023 een reservepositie (eigen vermogen) van € 759 miljoen op een balanstotaal van € 2.343 miljoen, oftewel een solvabiliteit van ruim 32%. U bent als raad bevoegd om te besluiten over het instellen, wijzigen of opheffen van reserves.

De reserves in de jaarrekening zijn als volgt door u ingesteld en gecategoriseerd:

- Algemene risicoreserve - € 58 miljoen, conform uw besluitvorming maakt deze reserve deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit als buffer voor het opvangen van de financiële gevolgen van optredende risico.
- Algemene dekkingsreserve - € 53 miljoen, conform uw besluitvorming wordt deze reserve gebruikt voor gemeente brede reserveringen van incidentele baten zolang deze nog geen bestemming hebben gekregen. Jaarlijks wordt het rekeningresultaat in de algemene dekkingsreserve gestort, waarna het als 'nog te besteden resultaat' opnieuw beschikbaar komt bij de eerstvolgende voorjaarsnota.
- Bestemmingsreserves - € 667 miljoen, conform uw besluitvorming zijn deze financiële middelen gereserveerd voor specifieke gemeentelijke doeleinden. Spelregels zijn vervat in uw Nota Reserves 2019 en besluitvorming.

U heeft 58 bestemmingsreserves, waarvan de grootste 10 een totaalsaldo hebben van € 573 miljoen van het totaal aan bestemmingsreserves van € 667 miljoen ofwel 86% vertegenwoordigen. De overige 48 bestemmingsreserves hebben een gemiddeld ultimo saldo van ca € 2 miljoen per individuele bestemmingsreserve. Dit hoge aantal bestemmingsreserves en de specifieke systematiek van bestemmingsreserves brengt voor u als raad uitdagingen met zich mee, zoals:

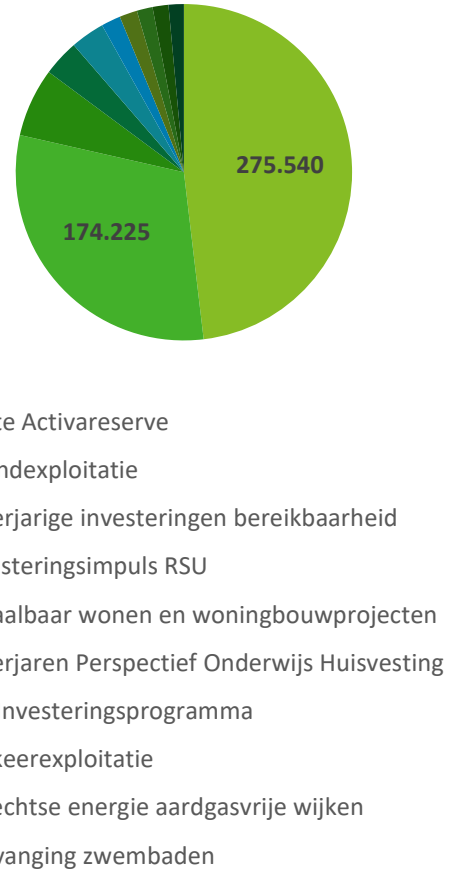
- Een veelal financieel-technische (en daarmee complexe) systematiek en verantwoording belemmert mogelijk inzicht en sturing door de raad.
- Vertraging van projecten en uitvoering kunnen leiden tot oplopende reserves.
- De wendbaarheid van de gemeente neemt af zodra financiële middelen 'vastzitten' in bestemmingsreserves.

Uw Rekenkamer heeft een verkenning uitgevoerd naar de bestemmingsreserves van de gemeente Utrecht en de wijze waarop de gemeente hierop stuurt. U bent hierover geïnformeerd met de Rekenkamerbrief van 16 maart 2023. Hieruit volgen handvatten voor u als raad:

- Alert zijn op ongewijzigde of toenemende reserves zonder duidelijke besteding.
- Beleidsdoelstellingen en noodzaak van reserves kritisch evalueren.
- Mogelijkheden tot herbestemming of vrijval van middelen verkennen.

Wij adviseren u om minimaal jaarlijks een toetsing te doen op nut en noodzaak van bestemmingsreserves.

Bestemmingsreserves
Top 10 saldo (86% van totaal)

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Rechtmatigheidsverantwoording

Beoogd was dat in de jaarrekening 2023 van decentrale overheden, op grond van aangepaste wet- en regelgeving, een verantwoording over de financiële rechtmatigheid ('rechtmatigheidsverantwoording') zou worden opgenomen. Maar relevante regelgeving over de accountantscontrole en oordeelsvorming in de controleverklaring is niet tijdig aangepast. Vanaf het boekjaar 2023 wordt geadviseerd om in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen waarin het college zich verantwoordt over de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties (inclusief begrotingsrechtmatigheid). Een uitgebreidere toelichting op de onrechtmatigheden en de vervolgacties om deze op te lossen/te voorkomen is opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering van het jaarverslag.

Verantwoordings- en rapportagegrens

De gemeenteraad heeft de verantwoordings- en rapporteringsgrens vastgesteld. De verantwoordingsgrens heeft het college gehanteerd bij het opmaken van de rechtmatigheidsverantwoording en de uiteindelijke conclusie daaromtrent. Fouten en onduidelijkheden die de verantwoordingsgrens niet overschrijden, zorgen voor een positieve uiting van het college waaruit blijkt dat de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. De rapporteringsgrens bepaalt de diepgang van de toelichting van het college in de paragraaf bedrijfsvoering.

Uit de in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording blijkt dat de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde verantwoordingsgrens. Het totaal van onrechtmatigheden bedraagt € 50,9 miljoen, waarvan uw college € 42,0 miljoen van de onrechtmatigheden als acceptabel aanmerkt. Op basis hiervan resteert € 8,8 miljoen aan onrechtmatigheden dat uw college kwalificeert als niet acceptabel.

Normenkader

Het college heeft het van toepassing zijnde normenkader in kaart gebracht. Dit normenkader is door de gemeenteraad vastgesteld in haar vergadering d.d. 29 februari 2024.

Wij hebben vastgesteld dat dit normenkader leidend is geweest voor het college om te komen tot de rechtmatigheidsverantwoording en de toelichtingen in de paragraaf bedrijfsvoering. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat het college de financiële verordening en controleverordening heeft geactualiseerd. Deze zijn door de gemeenteraad middels wijzigingsbesluit vastgesteld in haar vergadering d.d. 29 februari 2024. In de financiële verordening zijn specifieke richtlijnen opgenomen over de wijze en diepgang van rapporteren over rechtmatigheid en de wijze waarop het college om dient te gaan met begrotingsafwijkingen. Deze komen hierna nader aan bod.

Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidsverantwoording vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansmutaties, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en de hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). Uitgangspunt hiervoor is het niveau waarop de raad de budgetten in de begroting en bij investeringen geautoriseerd heeft. In de begroting zijn de bedragen voor de lasten en baten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting.

Wij hebben vastgesteld dat het college specifieke werkzaamheden heeft uitgevoerd ten aanzien van het begrotingscriterium, zijnde controle op programmaoverschrijdingen waaronder een nulproef en controle op kredietoverschrijdingen.

De gemeenteraad en het college hebben afspraken gemaakt in welke situatie lastenoverschrijdingen onrechtmatig maar acceptabel zijn (lastenoverschrijdingen zijn en blijven onrechtmatig, maar zijn onder voorwaarden acceptabel, wat betekent dat het college deze niet hoeft toe te lichten in de paragraaf bedrijfsvoering). Hieruit blijkt het volgende:

Kredietoverschrijdingen

€ 3.139.000

Begrotingsrechtmatigheid

€ 42.736.000, waarvan € 10.686.000 als niet acceptabel is aangemerkt

Misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium

Uw college heeft conform bijlage 4 van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV de opboeking van fraudevorderingen opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld aan de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen c.q. voorwaarden zijn afkomstig uit de relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in het normenkader, en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

Gemeenten stellen via de financiële verordening en/of onderliggende nota's kaders vast die van invloed zijn op verslaggeving. Het gaat hier om de invulling van de ruimte die het BBV geeft voor eigen gemeentelijke kaders. Denk hierbij aan grenzen voor het activeren van investeringen, afschrijvingstermijnen, omgang met reserves en voorzieningen en dergelijke. Deze vallen onder het getrouwe beeld en vallen per definitie onder de reikwijdte van de reguliere accountantscontrole. Ook voorwaarden die direct van invloed zijn op de verslaggeving c.q. het getrouwe beeld van de jaarrekening worden niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Hierbij kan worden gedacht aan het niet naleven van voorwaarden met betrekking tot recht, hoogte, duur, termijnen, normbedragen, doelgroep en grondslag bij bijvoorbeeld bijstandsverlening, maatschappelijke ondersteuning, inkomensoverdrachten en het opleggen van belastingen dat tot gevolg heeft dat de bijhorende lasten of opbrengsten onjuist of onvolledig zijn. Het niet naleven van deze voorwaarden heeft direct invloed op het getrouwe beeld van deze posten in de jaarrekening.

Het onderwerp 'aanbestedingen' dat niet onder het getrouwheidsoordeel van de accountant valt, hebben wij onderstaand nader toegelicht inclusief de wijze waarop het college dit onderwerp in haar werkzaamheden heeft betrokken.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Rechtmatigheidsverantwoording

Aanbestedingen

Uw gemeente voert in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording en specifiek de controle op de naleving van de Europese aanbestedingsregels jaarlijks een uitgebreide ‘spendanalyse’ uit, die in samenspraak met ons tot stand komt.

Wij constateren dit jaar een daling in de omvang van onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Uit de controle blijkt een fout van € 4,8 miljoen, terwijl over 2022 nog sprake was van een fout van € 11,2 miljoen. De afname is het gevolg van toegenomen aandacht voor en naleving van de Europese aanbestedingswetgeving binnen de gehele gemeente en de afname van het aantal onrechtmatigheden voortkomend uit voorgaande jaren. In uw paragraaf bedrijfsvoering heeft uw college de rechtmatigheidsfouten toegelicht en maatregelen beschreven ter voorkoming van soortgelijke bevindingen in de toekomst. De onrechtmatigheden betroffen 33 contracten die zijn onder te verdelen in ‘Werken’ (3,156 miljoen, 64%) en ‘Inhuur’ (1,670 miljoen, 36%). De onrechtmatigheden hebben de volgende oorzaken:

1. Overschrijding van de overeengekomen contractduur (3,791 miljoen, 24 contracten)
2. Overschrijding van de contractwaarde (0,848 miljoen, 8 contracten)
3. Onterecht geen Europese aanbesteding (0,187 miljoen, 1 contract)

Doorlopende bestellingen binnen enkele contracten blijven gedurende de contractperiode tot onrechtmatigheden leiden. Bij de onrechtmatigheden uit voorgaande jaren is een afloop al duidelijk zichtbaar.

Uw gemeente heeft in de afgelopen jaren diverse maatregelen getroffen om de naleving van de interne en Europese aanbestedingsregels beter te borgen. In de praktijk kan echter, als gevolg van de complexe materie en de hoeveelheid bij dit proces betrokken personen, gemakkelijk een verkeerde aanbestedingsprocedure worden gekozen.

De rechtmatige naleving van de aanbestedingsregels staat hoog op uw agenda. De afgelopen jaren heeft u acties ingezet om de interne beheersing te versterken met aandacht voor:

- inkoopbesturing en structuur;
- de nieuwe maatschappelijke aanpak en contractmanagement;
- inkoop HRM; en
- workflowmanagement en sturingsinformatie.

Als gevolg van geconstateerde fouten en ontwikkeling van preventieve maatregelen blijft de repressieve controle door de afdeling Concernaudit van belang. Daarbij moet worden nagegaan of een opdracht niet via een verkeerde procedure ‘in de markt’ is gezet.

Wij constateren dat de Europese aanbestedingsafwijkingen veelal voortkomen uit het overschrijden van de contracttermijn en/of doelwaarde. Ons adviespunt blijft daarmee van kracht. Wij adviseren u om maatregelen te implementeren ten aanzien van de primaire registratie van de contracten en de looptijden, waaronder verlengingsopties, zodat tijdig kan worden gesignaleerd dat opdrachten opnieuw moeten worden aanbesteed. Dit kan onderdeel zijn van de implementatie van uw nieuwe CRM-pakket. Ook vragen wij uw aandacht voor een toereikende inschatting van de opdrachtraming bij inkoop en aanbesteding.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Sociaal domein

Actualiteiten

Binnen het zorgdomein (WMO en Jeugd) is een landelijke ontwikkeling zichtbaar waarbij de lasten de afgelopen jaren fors zijn toegenomen. Waar dit in eerste instantie hoofdzakelijk kwam door een toenemende zorgvraag zien we in 2023 dat er met name sprake is van een toenemende zorgzwaarte met betrekking tot de jeugdzorg. Dit betekent dat cliënten vaak een zwaardere en daarmee duurdere vorm van zorg behoeven.

Deze zelfde ontwikkeling is zichtbaar voor de gemeente Utrecht en heeft financiële consequenties. Uw gemeente monitort kosten en zorgtrajecten (w.o. trajectduur) aan de hand van dashboards en betrekt dit in de kwartaalgesprekken met zorgaanbieders.

Complicerende factor bij het inschatten van de ontwikkeling van zorgkosten in de komende jaren is de verwachte ontwikkeling van de tarieven van zorgaanbieders. Zorgaanbieders hebben op dit moment te maken met sterk oplopende kosten als gevolg van loonstijgingen en oplopende huisvestingslasten. Dit leidt ertoe dat financiële posities van zorginstellingen in toenemende mate onder druk komen te staan wat naar verwachting een prijsopdrijvend effect heeft op de tarieven.

Daarnaast zijn er landelijk reeds jeugdzorgaanbieders die niet meer aan de financiële verplichtingen kunnen voldoen waarbij aan gemeenten op basis van het convenant ‘Bevorderen continuïteit jeugdhulp’ een (verplichte) bijdrage aan deze instellingen wordt opgelegd.

Daarnaast doet er zich een aanhoudend probleem voor: zorginstellingen hebben moeite om aan deze stijgende vraag te voldoen. Capaciteitsbeperkingen en een gebrek aan personeel belemmeren het vermogen van de gemeente om adequate zorg in te kopen, ondanks de beschikbare financiële middelen. Dit resulteert in een kloof tussen wat de gemeente wenst te bieden en wat feitelijk haalbaar is. Dit speelt in zowel WMO als Jeugdzorg. In toenemende mate zal daardoor niet de zorgvraag bepalend zijn in de omvang van de zorguitgaven maar ook het aanbod. Dit is een breed maatschappelijk probleem waarbij het voor gemeenten slechts beperkt mogelijk is hierin keuzes te maken.

Het is in belang van de gemeente essentieel om tot efficiënte en effectieve oplossingen komen die de financiële druk verminderen en tegemoetkomen aan de zorgnoodzaak. De situatie vereist een geïntegreerde aanpak waarbij financiële duurzaamheid en kwalitatieve zorgverlening centraal staan.

Indien (een deel van) de kosten structureel hoger blijkt uit te vallen, dan ontkomt u mogelijk niet aan het vrijmaken van structurele middelen om de verwachte toekomstige tekorten te dekken.

Bijstelling vierkantbudget

Jaarlijks verkrijgt u inzicht in het definitieve vierkantbudget aan de hand van kwartaalgesprekken met zorgaanbieders in het opvolgende boekjaar. De overeenstemming over het definitieve vierkantbudget krijgt zijn weerslag in een wederzijds ondertekend document, waarin de financiële afspraken over het boekjaar definitief zijn vastgelegd. Als gevolg van de timing van deze ondertekening in mei of juni van het opvolgende boekjaar, maakt de overeenkomst betreffende het definitieve vierkantbudget géén deel uit van uw onderbouwing bij de jaarrekening. Dit heeft invloed op de doorlooptijd van uw verantwoordings-proces en van ons controleproces. In de jaarrekening verantwoordt u immers een schuldpositie die gebaseerd is op een voorlopige inschatting.

In onze managementletter 2023 adviseerden wij uw college om het proces van het komen tot een definitieve afrekening met uw zorgaanbieders te vervroegen, zodat in de jaarrekening geen onzekerheid bestaat over de afrekening met deze zorgaanbieders en/of over de schuldpositie in de jaarrekening.

Wij constateren bij de jaarrekeningcontrole 2023 ten aanzien van een van uw zorgaanbieders op basis van de overeenkomst over het definitieve vierkantbudget een afwijking van € 3 miljoen ten opzichte van de verplichting zoals opgenomen in de jaarrekening 2022. Dit heeft geleid tot een vordering van circa € 2 miljoen in plaats van een verplichting in de jaarrekening 2022 van circa € 1 miljoen. Als gevolg van dit verschil verkrijgen wij als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2023 vóór afgifte van onze controleverklaring de wederzijds getekende overeenkomsten over het definitieve vierkantbudget 2023 van uw belangrijkste zorgaanbieders.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De voorraad onderhanden werk

De balanspost met de belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitatie). Deze balanspost is door het saldo ultimo 2023 ad € 113,7 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook door de schattingen die een rol spelen bij het ramen van de in 2024 e.v. nog te realiseren lasten ad € 906,8 miljoen en baten ad € 869,9 miljoen. De nog te realiseren baten en lasten vormen samen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het verwachte resultaat bij afsluiting van de projecten. Dit leidt tot een voorziening indien het college verwacht dat het project verlieslatend is en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Voor de waardering van grondexploitatie dient de gemeente per individueel project te bepalen of de gemeente de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren kosten en opbrengsten, naar beste schatting, terugverdient. Ultimo 2023 gaat het om 11 individuele projecten. Uw meest omvangrijke project (Leidsche Rijn) is daarnaast opgesplitst in 48 deelprojecten.

De gemeente Utrecht schat ultimo 2023 in dat de totale omvang van de niet terug te verdienen kosten op de gehele grondexploitatie circa € 108,7 miljoen bedraagt (2022: € 103,5 miljoen). Hiervoor is een voorziening getroffen. Deze voorziening is voor een bedrag van € 108,2 miljoen in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie. Het resterende deel van deze verliesvoorzienig is aan de passivazijde van de balans gepresenteerd. Dit is in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording.

Het controleproces van de waardering van de voorraad onderhanden werk

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

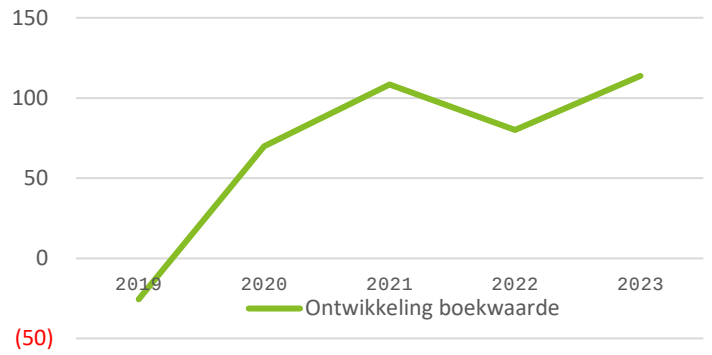
- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- Programmering: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- Plankosten: door de toenemende vraag naar woningen en dus naar bouwcapaciteit is sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?
- Parameters: zijn de parameters voor kosten en opbrengstenstijgingen opportuun, beredeneerd vanuit de huidige situatie en de best mogelijke inschatting van de toekomstige ontwikkeling van de grondprijzen en de plankosten?

De 5 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'.

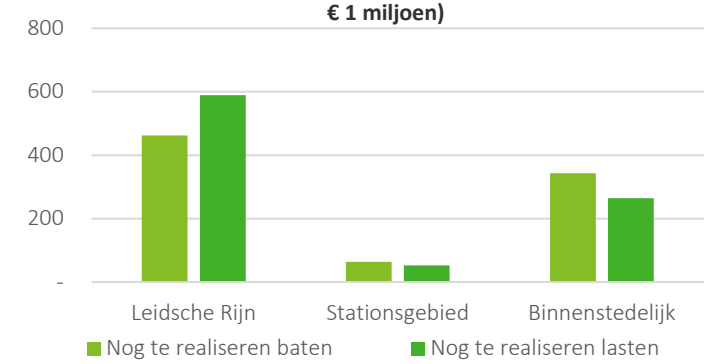
Analyse grondexploitaties

Uit nevenstaande figuren blijkt dat de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie in 2023 fors is toegenomen. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de investeringen die zijn gedaan in de grondexploitatie Beurskwartier (ad 27,5 mln) en Leidsche Rijn (ad 36,9 mln). Daarnaast constateren wij dat als gevolg van beroeps- en bezwaarprocedures een aantal grondexploitaties vertraging in de uitvoering oplopen. Dit heeft eveneens een negatief effect op het uiteindelijke resultaat van de grondexploitatie en daarmee de nog te realiseren baten en lasten.

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (x € 1 miljoen)

Overzicht nog te realiseren baten en lasten per project (x € 1 miljoen)

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties – vooral de uitgangspunten voor planning (fasering), programmering en prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (rente-omslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door het college voor de jaarrekening 2023 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening noodzakelijk is.

Tussentijdse winstneming

In juli 2019 heeft de commissie BBV de notitie ‘Grondbeleid in begroting en jaarstukken’ gepubliceerd. Hierin is opgenomen dat gemeente voor tussentijdse winstneming de ‘Percentage Of Completion methode’ (POC-methode) moeten toepassen. Hierbij geldt dat gemeenten, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, tussentijds winst moeten nemen.

Voor het toepassen van de POC-methode is het van belang dat uw gemeente het resultaat betrouwbaar kan schatten. Ook moet er sprake zijn van verkochte grond en gerealiseerde kosten.

Op grond van de POC-methode heeft uw gemeente in het boekjaar 2023 voor € 6,6 miljoen aan tussentijdse winst genomen op de grondexploitatie (2022: € 9,06 miljoen). De winstneming ziet toe op Leidsche Rijn (€ 5,9 miljoen) en Binnenstedelijke grondexploitaties (€ 0,7 miljoen).

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol.

Zo zorgt binnenstedelijke herstructurering normaliter voor een grotere complexiteit, doordat de gemeente de bestaande ruimte herontwikkelt en dit type projecten hierdoor (financieel gezien) gevoeliger is voor risico’s dan volledig nieuw uit te leggen locaties. Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt voor een hoger risicoprofiel, doordat de schatting van kosten en opbrengsten van de projecten subjectiever is naarmate de doorlooptijd toeneemt.

Op grond van onze risicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat de grondexploitaties Leidsche Rijn, Beurskwartier, Merwede OPG en Busstalling en stationsgebied de belangrijkste projecten binnen uw gemeente zijn, waarbij wij de grondexploitatie Leidsche Rijn voor onze controle op deelcomplexniveau hebben geanalyseerd en – waar wij dat noodzakelijk achten op grond van onze professionele oordeelsvorming – geselecteerd voor nadere controle.

Van deze (deel)projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren kosten en opbrengsten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening of de verantwoorde (tussentijdse) winstneming gecontroleerd. Gezien de verhoogde complexiteit van bepaalde onderdelen binnen de grondexploitatie Leidsche Rijn, Beurskwartier en Merwede OPG en Busstalling, hebben wij eveneens specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Naast de hierboven benoemde projecten, die wij geselecteerd hebben voor een diepgaande inhoudelijke controle, hebben wij op grond van onze risicoanalyse ook aandacht besteed aan de getrouwheid van de tussentijdse winstneming van de projecten Merwedekanaalzone 4: Defensieterrein en Ouderijn West.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2023 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten;
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de gehanteerde uitgangspunten in de grondexploitaties;
- Op specifieke onderdelen externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen en grondopbrengsten;
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

Verder merken wij volledigheidshalve op dat wij voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2023 de per die datum vastgestelde projectkaders en genomen besluiten betrokken hebben bij de controle van de waardering. Er is geen rekening gehouden met de effecten van eventuele toekomstige, nog vast te stellen, ambities van uw gemeente.

Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Belangrijke bevindingen en doorgevoerde correcties

Wij gaan hieronder in op een aantal belangrijke thema's die in 2023 gespeeld hebben wij de controle van de waardering van de grondexploitaties:

Kwaliteit dossiervorming

Wij constateren, net als in voorgaande jaren, dat de gemeente Utrecht een grote ontwikkelambitie heeft, die veel vraagt van het fysieke domein.

Los van het uitvoeren van de grondexploitatie-plannen dienen ook de administratie en de dossiervorming van de plannen van een goed niveau te zijn om deze ambitie (financieel) beheersbaar te kunnen uitvoeren.

De afgelopen jaren heeft uw organisatie een kwaliteitsimpuls gegeven aan de dossieropbouw die voor ons benodigd is om onze controlewerkzaamheden op een effectieve en efficiënte wijze aan te vangen. Bij de jaarrekeningcontrole 2023 hebben wij vastgesteld dat de positieve lijn die de afgelopen jaren is ingezet, is doorgezet.

Ondanks personeelsverloop ten tijde van het controleproces is het proces van de actualisatie van de grondexploitatieberekeningen goed doorlopen. Wel constateren wij dat projectspecifieke kennis nog beter gewaarborgd kan worden om het risico van vertrekkende medewerkers (die beschikken over de projectspecifieke kennis) goed op te kunnen vangen.

Wij adviseren de organisatie dan ook om verdere waarborgen te treffen zodat kenniscontinuïteit gewaarborgd is c.q. kan worden indien zich een dergelijk voorval voordoet.

Macro economische ontwikkelingen en de impact hiervan op het verwachte resultaat van de grondexploitaties

De afgelopen twee jaar hebben in het teken gestaan van de steeds oplopende inflatie en de beteugeling daarvan door de Europese Centrale Bank (ECB). Voor het komende jaar lijkt een normalisatie plaats te vinden op het gebied van de kostenstijgingen en daarmee samenhangend potentieel renteverlagingen - wat het lenen van geld voor het aankopen van vastgoed goedkoper maakt - door de ECB. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Utrecht met deze ontwikkelingen rekening heeft gehouden bij de actualisatie van haar grondexploitatieberekeningen.

Voor de toekomstige kostenstijgingen heeft de gemeente Utrecht de parameters (korte termijn, middellange termijn en lange termijn) aan de hand van een uitvoerige analyse van marktrapportages bepaald. Op grond van de door ons verrichte controlewerkzaamheden op de totstandkoming van de parameters en de aannemelijkheid hiervan, concluderen dat de parameters inzake de kostenstijgingen voor de grondexploitaties evenwichtig bepaald zijn.

Voor wat betreft de opbrengstenparameter heeft de gemeente Utrecht het standpunt ingenomen dat het opbrengstenniveau stabiliseert c.q. licht stijgt, wat vertaalt is in een index van 1% voor woningen en 0% voor niet-woningen. Wij zijn echter van mening dat deze ontwikkeling op korte termijn niet-onaannemelijk is maar dat op lange termijn het ingerekende percentage onder het streefinflatiedoel van de ECB ligt van 2%.

Ondanks dat de gemeente Utrecht op dit aspect haar opbrengsten conservatiever inrekent, concluderen wij in zijn geheel dat de geprognosticeerde opbrengsten in de grondexploitaties niet onaannemelijk zijn.

Hoewel er dus geen sprake is van een bevinding die de waardering in de jaarrekening 2023 beïnvloedt achten wij het, net als in voorgaande jaren, van belang dat de gemeente Utrecht de opbrengstenramingen en indexen kritisch blijft volgen en zo goed mogelijk in lijn blijft brengen met de markt(verwachtingen).

Robuuste posten Leidsche Rijn

In 2020 heeft de gemeente Utrecht nagedacht over het verhelpen van de onzekerheden die in de deelplan overstijgende kostenprognoses zitten van Leidsche Rijn. Om de onzekerheid in de controle weg te nemen heeft de gemeente Utrecht destijds besloten om de deelplan overstijgende 'robuuste' ramingen, die ten grondslag liggen aan de waardering van het project, in de jaarrekening tijdelijk uit de raming van de grondexploitatie te halen. De verslaggeving technische correctie die als gevolg hiervan destijds gemaakt is bedroeg circa € 143,6 miljoen. Dit is berekend middels de 'percentage of completion (POC-) methode'.

In 2023 is op grond van de status van deelprojecten binnen Leidsche Rijn gebleken dat een deel van de robuuste postenraming opgehoogd moest worden. Dit heeft in 2023 geleid tot een toename van de tussentijdse winst op Leidsche Rijn ad € 0,1 miljoen als gevolg van de correctie op de robuuste posten. Ditzelfde bedrag is toegevoegd aan de reserve Grondexploitatie.

Wij merken volledigheidshalve op dat in 2023 nog geen terugvloeiing van de robuuste post inzake de Mobiliteitshub (HUB XL) heeft plaatsgevonden. Dit omdat definitieve besluitvorming door de gemeenteraad over de bouw van de HUB XL en het daarmee te voteren investeringskrediet nog moet plaatsvinden. Deze besluitvorming wordt in 2024 verwacht. Pas na de besluitvorming kan de robuuste post die samenhangt met de realisatie van de Hub XL terugvloeien.

Overige kosten Beurskwartier

Het grondexploitatieproject Beurskwartier is een grootstedelijk ontwikkelingsproject gelegen tussen het stationsgebied en de huidige jaarbeurs. Door het grootstedelijk karakter van deze grondexploitatie en de complexiteit dit met zich meebrengt, heeft de gemeente verschillende stelposten opgenomen in haar kostenramingen op het gebied van geluidsmaatregelen en planschadevergoedingen. Deze stelposten, ter grootte van 4,3 miljoen, kunnen door ons op dit moment onvoldoende getoetst worden. Dit wordt veroorzaakt doordat de uitgangspunten van deze mogelijke ingrepen (waarvoor de stelposten opgenomen zijn) nog niet verder definieerbaar zijn als gevolg van de fase waar de grondexploitatie zich op dit moment in bevindt.

Daarmee is de omvang van deze ingrepen nog onvoldoende duidelijk. Wel acht de gemeente deze kosten benodigd voor de uiteindelijke realisatie van het totale plangebied van de grondexploitatie Beurskwartier. Dit is eveneens door de organisatie toegelicht op pagina 482 van de jaarrekening.

Gezien de onzekerheid omtrent de omvang van de eerder benoemde stelposten hebben wij een bedrag van 4,3 miljoen aangemerkt als onzeker.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Post onvoorzien

In de civieltechnische ramingen, die onderliggend zijn aan de kostenramingen van uw grondexploitaties, is geregeld een post "onvoorzien" opgenomen. Deze post is bedoeld om toekomstige onzekerheden, die niet expliciet zijn opgenomen in de initiële calculaties van het project, te dekken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan onverwachte bodemverontreiniging of , archeologische vondsten.

De mate waarin dergelijke onzekerheden zich in de kostenramingen zich voordoen, is sterk afhankelijk van de voortgang en de complexiteit van het project (immers hoe meer het project gevorderd is, des te kleiner is de kans dat er zich nog een dergelijke onzekerheid zich voordoet).

Wij constateren echter in onze controlewerkzaamheden dat de gemeente verschillende percentages hanteert voor het bepalen van deze onvoorziene kosten. De gemeente hanteert hiervoor kengetallen afkomstig van referentieprojecten en ervaringscijfers. De mate van complexiteit bepaalt de hoogte van het te hanteren percentage onvoorzien.

Wij adviseren de gemeente om, ten aanzien van de te hanteren kostenopslag-percentages voor onvoorziene kosten, een gestandaardiseerd beleid op te stellen waarbij rekening gehouden wordt met de complexiteit alsmede de fase waarin een specifiek project zich bevindt.

Ter volledigheid benadrukken wij dat de bovenstaande constatering c.q. advies geen impact heeft op de waardering per 31-12-2023.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Bij onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten door fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

Wij hebben voorgaande jaren geadviseerd over uw interne frauderisicoanalyse, met als belangrijkste aandachtspunten: de frequentie van de interne frauderisicoanalyse en centrale beheersing en monitoring van risico's. Op basis hiervan heeft uw college besloten dat in 2023 weer een uitgebreide (centrale) frauderisicoanalyse wordt uitgevoerd door concernaudit.

U merkt het onderwerp 'fraude' aan als belangrijk thema in uw jaarplan Concernaudit (2023-2024 en 2024-2025). Op basis van de benodigde competenties en capaciteiten is het eigenaarschap van de frauderisicoanalyse belegd bij Concernaudit. Aan onze aanbevelingen uit de managementletters over 2022 en 2023 wordt in uw jaarplan uitgebreid aandacht besteed. Dit vinden wij een positieve ontwikkeling. De (actualisatie van de) frauderisicoanalyse is inmiddels afgerond en vastgesteld door de directieraad en het college. Wij hebben gesproken met de hierbij betrokken functionarissen en hebben kennisgenomen van:

- Jaarplan Concernaudit 2023-24
- Uw actuele interne frauderisicoanalyse 2023
- Themaworkshops (zoals over zorgfraude)
- Thema-audits (zoals het afgeronde onderzoek inzake het proces van paspoortverstrekking)
- De inhoud van frauderisicosessies en een risico-inschattingsrapportage van een van de organisatieonderdelen.

Op deze manier wilt u borgen dat u vanuit verschillende invalshoeken een compleet en actueel beeld verkrijgt van frauderisico's en getroffen interne beheersmaatregelen om deze vervolgens centraal te kunnen monitoren. Dit stelt u in staat om restrisico's te identificeren en vervolgens al dan niet actie te ondernemen ten aanzien van de restrisico's.

Wij constateren dat u zichtbaar een kwaliteitsimpuls heeft gegeven aan uw (proces van) frauderisicoanalyse en de verdere inbedding hiervan in de organisatie. U heeft hierbij expliciet rekening gehouden met onze adviespunten uit voorgaande jaren. Ten aanzien van de door u geïdentificeerde frauderisico's heeft u vastgesteld welke interne beheersmaatregelen zijn opgezet. U bent voornemens om op basis hiervan awareness-sessies te organiseren op basis van de interne frauderisicoanalyse als input.

Op basis van uw actuele frauderisicoanalyse adviseren wij u om:

- de frauderisico's en beschreven interne beheersmaatregelen te betrekken in uw verbijzonderde interne controles (VIC-plannen en VIC's) om bestaan en werking van beheersmaatregelen te kunnen toetsen;
- aandacht te besteden aan financiële verslaggevingsrisico's, waaronder (fraude)mogelijkheden ten aanzien van resultaatsturing;
- de frauderisicoanalyse te betrekken in de communicatie tussen het college en de Adviescommissie Controle en Financiën/de gemeenteraad.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico, hieruit volgt een signaal van fraude welke de gemeente in de paragraaf bedrijfsvoering heeft toegelicht.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens doorspreken met uw coördinator integriteit. Een overzicht van integriteitsmeldingen en acties hieromtrent is opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel 'weerbare organisatie'. Wij hebben op basis van onze controle en naar aanleiding van de besprekingen vastgesteld dat door uw eigen organisatie een mogelijke onregelmatigheid is geconstateerd. De feitelijkheden en omstandigheden worden nader onderzocht.

Onze conclusie is dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesties en dat zij hierover tijdig met ons in contact treedt.

U werkt aan een aanpassing van de meldregeling en het onderzoeksprotocol. In het kader hiervan is voorgesteld dat zowel een medewerker als een burger over integriteit en ongewenst gedrag rechtstreeks een melding kunnen doen bij het in te richten 'Adviespunt Integriteit en Ongewenst gedrag' dat zodoende als centraal meldpunt fungeert. Daarnaast zullen deze meldingen ook centraal worden beoordeeld door een commissie, die advies zal geven over de opvolging daarvan.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Interne beheersing

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2023

Managementletter 2023, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2023 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle was primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de getrouwheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Voor de bevindingen van de interim-controle verwijzen wij naar onze managementletter 2023 gedateerd d.d. 14-11-2023.

In de managementletter hebben wij een aantal aandachtspunten voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2023 benoemd. Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten voldoende zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging en/of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen.

Wij merken op dat de gemeente sinds voorgaand jaar verschillende procesverbeteringen heeft doorgevoerd zoals eveneens beschreven in onze managementletter 2023.

Wij merken desondanks op dat bij meerdere, door de gemeente geïnitieerde memoriaalboekingen, de onderliggende onderbouwing en/of dossiervorming (initieel) niet op het gewenste niveau was. Dit heeft eveneens geresulteerd in aanpassingen van de concept jaarrekening. Reeds gedurende het jaarrekeningtraject is uw organisatie gestart met een grondige analyse van de afsluitende (P13, P14 en P15) boekingen.

Wij onderschrijven zodoende nogmaals het belang van de ontwikkelingen op het gebied van de memoriaalboekingen en een verdere toets ten aanzien van de (juridische) grondslag te implementeren.

Evaluatie opstel- en controleproces

Medio 2023 hebben wij met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2022 geëvalueerd. Dit hebben wij enerzijds middels een “reguliere” evaluatie gedaan alsmede door middel van een zogenoemd Elevation lab. Hierbij hebben wij samen met verschillende disciplines binnen de gemeente (FIJ, Ruimte en SISA) het controleproces geëvalueerd alsmede geïnvesteerd in de onderlinge samenwerking.

Als gevolg van deze evaluatie hebben wij tijdens de controle gemerkt dat dit heeft geleid tot meer onderling begrip bij de uit te voeren werkzaamheden alsmede dat wij ons projectmanagement van de jaarrekeningcontrole verder geïntegreerd hebben met het projectmanagement van de gemeente.

Het opstel- en controleproces is door de genoemde verbeteringen prettig verlopen. Als waarborg en signaleringsfunctie in dit proces houden wij wekelijks gezamenlijk met Utrecht een regieoverleg. Daaruit volgen belangrijke aandachtspunten om de organisatie Utrecht verder te versterken. Specifiek benoemen wij hierin:

Het hoge aantal P14 boekingen na opstellen van de initiële jaarrekening

De organisatie stelt, conform afspraak, haar eerste concept jaarrekening op na het afsluiten van de administratieve periode 13. Bij het afsluiten van deze periode zouden alle financiële mutaties en transacties over het boekjaar 2023 verwerkt moeten zijn met uitzondering van de boekingen voor actualisatie van de grondexploitaties (waarover separate afspraken zijn gemaakt). Na het sluiten van deze periode zijn door de verschillende organisatieonderdelen nog 44 mutaties aangeleverd voor administratieve verwerking in het boekjaar 2023. Dit hoge aantal kan duiden op tekortkomingen in het proces van jaarafsluiting en toont een toename ten opzichte van voorgaande jaren (2022: 30 boekingen en 2021: 15 boekingen). Een belangrijke oorzaak hiervoor betreft de toename van het aantal SiSa-regelingen. Daarnaast is naar onze mening sprake van een aantal andere (potentiële) oorzaken. Eén mogelijke oorzaak is het al jaren op rij toenemende aantal taken en activiteiten, waarbij de beschikbare personele formatie door de krapte op de arbeidsmarkt niet gelijkmatig en gelijktijdig kan meegroeien. De toename van het aantal taken en activiteiten in combinatie met een krapte in de personele formatie leidt tot een hogere werkdruk wat de kans op fouten vergroot.

Ook is de mobiliteit (instroom en uitstroom) van de ambtelijke organisatie toegenomen en wisselen ambtenaren vaker van functie of project wat kan leiden tot kennisachterstand en inefficiëncy. Een tweede oorzaak is dat dit het risico in de hand werkt dat er bij de verschillende medewerkers en organisatieonderdelen onduidelijkheid is over taken, rollen en verantwoordelijkheden (is voldoende duidelijk beschreven en belegd wie waarvoor verantwoordelijk is in het proces?).

Ons beeld is dat de organisatieonderdelen – op basis van hun integrale verantwoordelijkheid op dit moment te weinig expliciet en zichtbaar de (eind)verantwoordelijkheid (kunnen) nemen voor hun (aan)deel in het opstel- en controleproces van de jaarrekening. Ons aandachtspunt van een adequate wisselwerking tussen decentrale- en centrale organisatie blijft actueel. De informatievoorziening van decentraal naar centraal is op onderdelen ontoereikend om centraal te kunnen monitoren en tijdig beslissingen te nemen.

Planning en verantwoording SiSa-bijlage

Het Rijk kiest er in toenemende mate voor om nieuwe en specifieke opgaven voor gemeenten te bekostigen via een specifieke uitkering. Daarnaast zet gemeente Utrecht in op het aanvragen van extra middelen voor specifieke Utrechtse opgaven. Dit leidt ertoe dat er over steeds meer specifieke uitkeringen verantwoord moet worden. Ten opzichte van vorig boekjaar betreft dit een toename van 12 regelingen, tot een totaal van 78 SiSa-regelingen.

Wij hebben geconstateerd (mede als gevolg van de hierboven beschreven aspecten) dat het verantwoordingsproces omtrent de SiSa-bijlage nog niet optimaal verloopt.

Door de verschillende organisatieonderdelen is een deel van de verantwoordingsdossiers niet tijdig, juist en volledig aangeleverd bij de medewerkers die centraal coördineren en verantwoordelijk zijn voor de kwaliteitscontrole op deze dossiers. Hierdoor is het niet in alle gevallen gelukt om voorafgaand aan onze controle uw (kwaliteitscontrole-)werkzaamheden af te ronden. Dit heeft eveneens impact gehad op de tijdig afronden van onze werkzaamheden.

Wij benadrukken dan ook het belang dat de organisatieonderdelen gedurende het jaar al starten met de verantwoordingsdossiers conform de gestandaardiseerde (centrale) werkinstructie.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2023

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving inclusief Cyber Security behoeft verdere aandacht

Jaarlijks geven wij u een update van de opvolging van de bevindingen uit de IT-audits van voorgaande jaren, waarbij wij op basis van gesprekken met de betrokken functionarissen de voortgang op de bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersmaatregelen onderzoeken. Deze werkzaamheden zijn geïntegreerd in onze jaarrekeningcontrole.

U heeft in de afgelopen periode een hoge prioriteit gegeven aan het oplossen van onze detailbevindingen, onder meer door middel van een projectmatige aanpak. Dit betreft met name de noodzakelijke organisatorische aspecten. In samenwerking met concernaudit zijn er door u prioriteiten toegekend aan de noodzakelijke acties. U heeft ons dit jaar in verband hiermee gevraagd om door middel van een quickscan de opvolging te evalueren van de geconstateerde observaties met betrekking tot de IT-audit over voorgaande jaren (2021/2022). Wij hebben met elkaar afgesproken dat wij deze evaluatie beperken tot het beoordelen van de opzet van de door de gemeente gekozen oplossingsrichtingen. Hierbij is de nadruk gelegd op de observaties met een gemiddeld tot hoog risico. De scope van deze evaluatie betreft de verschillende SAP-systemen en de netwerkomgeving. Onze werkzaamheden zijn uitgevoerd in de periode van mei tot en met juni 2023. De uitkomst is dat wij een positieve indruk hebben gekregen over de door de gemeente Utrecht gerealiseerde verbeteringen op het gebied van logische toegangsbeveiliging en wijzigingsbeheer. U heeft opvolging gegeven aan alle bevindingen die wij in dit kader hebben geconstateerd. De doorgevoerde oplossingen hebben hierbij tot het gewenste resultaat geleid, waarbij de oorspronkelijke bevinding (in de basis) is opgelost.

Wij willen u aanbevelen om tijdens de implementatie van SAP4HANA te borgen dat de algemene IT-beheersingsmaatregelen ook op een betrouwbare manier worden opgezet en geïmplementeerd.

Wij beperken ons dit boekjaar tot de minimaal noodzakelijke IT-werkzaamheden wat betreft de opzet en het bestaan van de interne-beheersing(smaatregelen), en dus niet op de werking, monitoring en/of eventuele continue verbetering.

Net als in voorgaande jaren hanteren wij tijdens onze controle op voorhand een aanpak waarbij wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden buiten de IT-omgeving plannen, om in te spelen op de onderkende risico's. Wij hoeven daarom onze aanpak bij de controle niet te wijzigen. Een belangrijke motivatie hiervoor betreft de implementatie van uw nieuwe systeem SAP4HANA per 1 januari 2025.

U informeert ons over de stappen van de implementatie. Wij voeren op uw verzoek IT-audit werkzaamheden uit in het kader van de SAP4HANA transitie. Het doel hiervan is om tijdig eventuele risico's met impact op uw administratie en jaarrekening(controle) te identificeren.

Ondanks dat wij niet steunen op de IT-omgeving zijn wij tijdens de jaarrekeningcontrole in staat geweest data-analyse in te zetten als onderdeel van onze controleaanpak. Tevens voeren wij data-analyses uit tijdens onze controle op de journaalboekingen en specifiek: de memoriaalboekingen. Met behulp van data-analyse is door ons een diepgaande en risicogerichte analyse uitgevoerd van deze in opzet meer risicovolle boekingen. Zo hebben wij de met gegevensgerichte werkzaamheden te onderzoeken populatie aan journaalboekingen sterk kunnen reduceren. Dit illustreert het belang en de toegevoegde waarde van een betrouwbare IT-omgeving als basis voor het inzetten van data-analyse.

Cyber Security

Ten aanzien van Cyber Security stellen wij vast dat er veel voortgang is gemaakt, maar dat er ook nog belangrijke uitdagingen zijn. Deze worden met de komst van NIS2 steeds relevanter en hebben hiermee tevens een 'verplicht' karakter gekregen. Uw gemeente heeft ambitie en inzicht in wat er moet gebeuren en er zijn diverse plannen/projecten om dit te realiseren, maar de daadwerkelijke realisatie en het neerzetten van de basis door het implementeren van aanbevelingen en richtlijnen gaat nog niet op alle gebieden snel genoeg.

Voor zover wij kunnen beoordelen ligt de oorzaak hiervan niet alleen op het gebied van beschikbare capaciteit en middelen en de decentrale manier waarop de gemeente Utrecht is georganiseerd, maar zeker ook op het gebied van prioriteiten en de juiste management aandacht.

Dit laatste is relevant om, ondanks de drukte en de bijbehorende keuzes die daarom gemaakt moeten worden, blijvend aandacht te schenken aan het beheersen van Cyber risico's en tijdig het benodigde volwasssenheidsniveau hierin te realiseren.

We benadrukken daarom nogmaals dat het van groot belang is dat u voldoende aandacht schenkt aan informatiebeveiliging in brede zin, niet in de laatste plaats vanwege de eisen die NIS2 hieraan stelt. NIS2 wordt binnen afzienbare tijd verplicht. Deze EU Cyber Resilience Act (NIS2) is 15 september jl. goedgekeurd. Tot op heden moet Utrecht al voldoen aan BIO-richtlijnen vanuit de ENSIA-verplichtingen. Ten aanzien van NIS2 dient de gemeente te voldoen aan nieuwe cybersecurity vereisten en richtlijnen, waaronder een wettelijke meldplicht, waarbij incidenten in relatie tot essentiële diensten binnen 24 uur gemeld moeten worden. Verder moet Utrecht aan de toezichthouder, op elk moment waarop deze dat noodzakelijk acht, kunnen aantonen in hoeverre voldaan wordt aan de vereisten van NIS2. Hierbij willen wij benadrukken dat het kunnen aantonen van de werking hiervan van groot belang is.

Hierbij wordt een actieve rol verwacht van bestuurders die op basis van voldoende actuele kennis in staat zijn om prioriteiten te stellen en de juiste beslissingen te nemen. Het is van groot belang dat Utrecht de bestuurlijke verantwoordelijkheid zo snel mogelijk organisatorisch belegt, ook met het oog op de overige, nog benodigde acties die noodzakelijk zijn om aan de NIS2 te voldoen.

Daarnaast is het belangrijk dat risico's in de keten van toeleveranciers als onderdeel van NIS2 integraal geadresseerd worden. Hier ligt voor u nog een belangrijke uitdaging. Wij willen hier dan ook het belang benadrukken om de risico's in het huidige leverancierslandschap op korte termijn in kaart te brengen.

Wij adviseren Utrecht om op al deze onderdelen de eventuele hiaten in kaart te brengen en, ook op bestuurlijk niveau, waar nodig actie te nemen om (aanvullende) maatregelen te implementeren/realiseren. Hierbij willen wij benadrukken dat het kunnen aantonen van de werking hiervan van groot belang is.

Voor onze bevindingen en detailaanbevelingen op het gebied van Cyber Security verwijzen wij naar onze afzonderlijke rapportage.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Bijlagen

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen groter dan de rapporteringstolerantie van € 0,5 miljoen.

Aard van de fouten	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**N.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode:	
• SiSa-regeling C32 Specifieke uitkering ventilatie in scholen: vrijgevallen bedrag is te hoog verantwoord en heeft impact op de materiële vaste activa (in verband met bijdrage derden) en vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen	€ 570.000
• SiSa-regeling E44 Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027: vrijgevallen bedrag is te hoog verantwoord en heeft impact op de vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen	€ 646.000
• Bijstelling van nog te betalen bedragen aan zorgaanbieders als gevolg van een late bijstelling van het vierkantbudget voor een zorgaanbieder	€ 600.000
Totaal getrouwheidsfouten	**€ 1.816.000**

- Wij ontvangen van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening, waarin het college het bovenstaande bevestigt. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden groter dan de rapporteringstolerantie van € 0,5 miljoen.

Aard van de onzekerheden	Getrouwheid
• Grondexploitatie Beurskwartier: onzekerheid stelposten	€ 4.300.000
Totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	**€ 4.300.000**

- Wij ontvangen van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening, waarin het college het bovenstaande bevestigt. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere onzekerheden.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening. De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening 2023 en onze conclusies ten aanzien van de rechtmatigheid van de SiSa-bijlage 2023.

- Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring): goedkeurend
- Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening: goedkeurend

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
A6	Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	n.v.t.	€ 0	
A14	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022	n.v.t.	€ 0	
A15	Regeling eenmalige specifieke uitkering voor gemeenten in verband met het treffen van maatregelen ter vermindering van overlast en criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers in 2022 en 2023	n.v.t.	€ 0	
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	n.v.t.	€ 0	
A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit	n.v.t.	€ 0	
A18B	Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	€ 0	
A20	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2026	n.v.t.	€ 0	
A23	Bekostigingsregeling Landelijke Vreemdelingen Voorziening 2023	n.v.t.	€ 0	
A24	Regeling eenmalige specifieke uitkering voor gemeenten in verband met het treffen van maatregelen ter vermindering van overlast en criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers in 2023 en 2024	n.v.t.	€ 0	
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	n.v.t.	€ 0	
C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	n.v.t.	€ 0	
C28	Bijdrage pilot goed verhuurderschap	n.v.t.	€ 0	
C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	n.v.t.	€ 0	
C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			**€ 0**	
C55	Aanpak energiearmoede	n.v.t.	€ 0	
C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	n.v.t.	€ 0	
C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	n.v.t.	€ 0	
C64	Tijdelijke capaciteit of externe expertise 14 grootschalige woningbouwgebieden	n.v.t.	€ 0	
C75	Regiodeals 3e tranche	n.v.t.	€ 0	
C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	n.v.t.	€ 0	
C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	n.v.t.	€ 0	
C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	n.v.t.	€ 0	
C94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	n.v.t.	€ 0	
C97	Regeling huisvesting grote gezinnen vergunninghouders 2023	n.v.t.	€ 0	
C100	Regeling kansrijke wijk	n.v.t.	€ 0	
C102	Incidentele specifieke uitkering Inrichten Overheidsbrede Loketten	n.v.t.	€ 0	
C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	n.v.t.	€ 0	
C106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	n.v.t.	€ 0	
C109	Meerjarig regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting	n.v.t.	€ 0	
C112	Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in acht NOVEX-gebieden	n.v.t.	€ 0	
C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	n.v.t.	€ 0	
D10	Volwasseneneducatie	n.v.t.	€ 0	
D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			**€ 0**	
D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten	n.v.t.	€ 0	
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	n.v.t.	€ 0	
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	n.v.t.	€ 0	
D21	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	n.v.t.	€ 0	
D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	n.v.t.	€ 0	
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	n.v.t.	€ 0	
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	n.v.t.	€ 0	
E15B	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023	n.v.t.	€ 0	
E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	n.v.t.	€ 0	
E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra 2020 – 2022	n.v.t.	€ 0	
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	€ 0	
E42	Griftpark	n.v.t.	€ 0	
E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	n.v.t.	€ 0	
E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	n.v.t.	€ 0	
E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	n.v.t.	€ 0	
E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	n.v.t.	€ 0	
E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	n.v.t.	€ 0	
E94	Incidentele specifieke uitkering (water)bodemsanering 2022	n.v.t.	€ 0	
E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			**€ 0**	
E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	n.v.t.	€ 0	
E106	Regionale Aanpak Laadinfrastructuur	n.v.t.	€ 0	
F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	n.v.t.	€ 0	
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G2	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G4	Tozo 2_ gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			**€ 0**	
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G10	Wet inburgering_ gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_ gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G13	Besteding/baten onderwijsroute_gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
G13	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2023	n.v.t.	€ 0	
H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	n.v.t.	€ 0	
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	n.v.t.	€ 0	
H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	n.v.t.	€ 0	
H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	n.v.t.	€ 0	
H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	n.v.t.	€ 0	
H14	SPUK expertisecentra jeugdhulp	n.v.t.	€ 0	
H15	Specifieke uitkering tijdelijk vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit	n.v.t.	€ 0	
H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021	n.v.t.	€ 0	
H22B	Regeling specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022 (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	€ 0	
H24	Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022	n.v.t.	€ 0	
H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	n.v.t.	€ 0	
H26	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	n.v.t.	€ 0	
H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2023

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			**€ 0**	
H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen	n.v.t.	€ 0	
H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	n.v.t.	€ 0	
H34	Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023	n.v.t.	€ 0	
H35	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	n.v.t.	€ 0	
Totaal			**€ 0**	

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Utrecht in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico’s ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedrei-gingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde ‘onafhankelijkheids-evaluatie’), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad, raadscommissie of Adviescommissie Controle en Financiën, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheids-voorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Utrecht te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Utrecht

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoor-delijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

© 2024. For information, contact Deloitte The Netherlands.

Digitally signed by Rein-Aart Van Vugt on 23 May 2024

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities (collectively, the “Deloitte organization”). DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms and related entities are legally separate and independent entities, which cannot obligate or bind each other in respect of third parties. DTTL and each DTTL member firm and related entity is liable only for its own acts and omissions, and not those of each other. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about to learn more.

Deloitte provides industry-leading audit and assurance, tax and legal, consulting, financial advisory, and risk advisory services to nearly 90% of the Fortune Global 500® and thousands of private companies. Our professionals deliver measurable and lasting results that help reinforce public trust in capital markets, enable clients to transform and thrive, and lead the way toward a stronger economy, a more equitable society and a sustainable world. Building on its 175-plus year history, Deloitte spans more than 150 countries and territories. Learn how Deloitte’s more than 415,000 people worldwide make an impact that matters at www.deloitte.com.

This communication contains general information only, and none of DTTL, its global network of member firms or their related entities is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte organization shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2024. For information, contact Deloitte Netherlands.